

Laiškai

lietuviams

ŠIAME NUMERYJE:

Pamestieji deimantai

Bažnyčia Kongo suirutėje

Vienašališkas Kristus

Moderniojo meno klausimais

Fizinis augimas ir dvasinė plėtra

Stipri dvasia silpname kūne

Kas yra kunigas

1961 M. BIRŽELIO MĖN. (JUNE) VOL. XII. NO. 6

TURINYS

- Pamestieji deimantai** —
N. Jankutė - Užubalienė 163
- Moderniojo meno klausimais** —
A. Kezys, S. J. 166
- Stipri dvasia silpname kūne** —
Dr. J. Prunskis 170
- Bažnyčia Kongo suirutėje** —
A. Grauslys 174
- Vienašališkas Kristus** —
G. Diekmann, O.S.B. 178
- Fizinis augimas ir dvasinė
plėtra** — D. Petrutytė 183
- Tėve mūsų (eil.)** — D. Mitkienė 188
- Kas yra kunigas** — P. Alšėnas 189
- Iš filmų pasaulio** —
D. Koklytė 191

“Laiškai Lietuviams” — Tėvų Jėzuitų leidžiamas mėnesinis žurnalas.

Redaktorius—Juožas Vaišnys, S. J.

Admin. — Petras Kleinotas, S. J.

Redakcijos ir Administracijos ad-
resas: 2345 W. 56th Street, Chicago
36, Illinois. Tel. REpublic 7-8400.

Letters to Lithuanians. Published
monthly except July and August,
when bi-monthly, by The Jesuit Fa-
thers of Della Strada, Inc., 2345 W.
56th Street, Chicago 36, Illinois. Tel.
REpublic 7-8400. Yearly subscrip-
tion three dollars. Single copy 30
cents. Entered as second class mat-
ter at the Post Office at Chicago,
Ill. Additional office of mailing in
Thompson, Conn.

Viršelis Algirdo Kurausko
Vinjetės Ados Sutkuvienės
Spausdina Immaculata Press

**Menas yra idėja
V. Maželio nuotr.**

1961 BIRŽELIS
(JUNE)
VOL. XII, NO. 6

Laiškai *lietuviams*

MENAS YRA KŪRĖJO SIELOS VEIDRODIS,
BET TAI NEREIŠKIA, KAD KŪRĖJAS BŪTŲ NUSIKALTĖLIS,
JEIGU JIS VAIZDUOJA NUSIKALTIMĄ.
TAI TIK PARODO, KAIP JIS Į NUSIKALTIMĄ ŽIŪRI.
SAKOMA, KAD MENAS YRA GROŽIS IR GROŽĮ TURI IŠREIKŠTI.
BET GAL TEISINGIAU SAKYTI, KAD MENAS YRA IDĖJA.
GRAŽU YRA TAI, KAS SUDERINTA, KUR YRA HARMONIJA,
BET MENU GALIMA VADINTI IR DISHARMONIJA,
PADEDANČIA GERIAU PAŽINTI IR PAJUSTI HARMONIJA.
PO DISONANSO ŠVELNIAU SUSKAMBA AKORDŲ DERINIAI,
ŠALIA ŠIURKŠČIŲ UOLŲ LABIAU PAJUSI GĖLĖS ŠVELNUMĄ.
KURTI TIK TAI KAS ŠVELNU IR SENTIMENTALU,
YRA TAS PAT, KĄ PILTI CUKRŲ Į KIEKVIENĄ VALGĮ
MANANT, KAD JIS PAGERINS SKONĮ.
MENAS YRA IDĖJA, TAD IR GRUBIA BEI ŠIURKŠČIA IŠORE
JIS GALI ATSISKLEISTI ŠVELNIĄ IR KILNIĄ VIDAUS DVASIA.

(“L. L.” konkurse IV-ją premiją laimėjęs straipsnis)

GARSUSIS posakis — išeivis nieko nepamiršta ir nieko neišmoksta — nebūtų jau toks blogas, jei dar galėtumėm jį sau prisitaikinti. Deja, mūsų atveju posakis — lietuvis išeivis per daug pamiršta ir per mažai išmoksta — būtų tikslesnis. Kalbant apie pamiršimą, labiausiai nukenčia lietuvių kalba, ir kažin ar yra svarbesnis uždavinys, kaip jos išlaikymas.

Ar tai juodas tautos charakterio bruožas, ar šimtmetinė vergijos bei priespaudų įtaka, kad mes nevertinam gimtosios kalbos, bet šitas liūdnas faktas ypač išryškėja, kai likimas nubloškia lietuvių į svetimą kraštą. Tartum gyvatė pelę hipnotizuoja mus svetimi žodžiai, ir be didelių pastangų iškeičiam į juos savuosius. Jei kas sakytų, kad su kiekvienu svetimžodžiu pametam po deimantą smėlio kopoje, išigertumėm burnon vandens ir keliaklūpsti eitumėm ieškoti. Tačiau ar pagalvojom, svaitydami žargoną į savo vaikų ausis, kad prarandam daugiau negu deimantus? Kad prarandam gimtąją kalbą, vieną iš brangiausių dovanų, kuriomis Dievas atskyrė žmogų nuo gyvulio? Kad lengvabūdiškai dedamės beformės masės kaukę ant veido ir, paneigę patys save, atsisakom vietos, reikšmės ir pagarbos pasauly, kaip žmonės, ne tik kaip lietuviai?

Kartą girdėjau vieną tėvą sakant: "Šią vasarą nebeleisiu dukters stovyklauti. Pernai buvo stovykloje, ir kas iš to? Neišmoko lietuviškai!" Juokinga ir kartu liūdna, kai šeimos pareigas no-

rim užkrauti organizacijoms. Kai nai-viai galvojame, kad lietuviškai galima gyste pragysti per dvi savaites, visus metus tik angliškai kalbėjus...

Kaip besiaiškintume ir kaip beįrodinėtume, kalbos išlaikymas arba jos praradimas didžiąja dalimi priklausys nuo šeimos. Teigiamų ir neigiamų pavyzdžių žinome tiek, kad neverta nė minėti. Kuo labiau tėvai supranta savosios kalbos reikšmę, kuo labiau ją gerbia ir vertina, tuo dvasiniai turtingesni išauga jų vaikai. O koks gi kitas turtas gali būti vertingesnis šiais tuščiųjų širdžių laikais? Tačiau būtų neprotinga dėl kiekvieno svetimžodžio rišti tėvus prie gėdos stulpo. Išeivio šeima yra tik salelė svetimųjų jūroje. Svetima kalba, mokykla, visuomenė, žodžiu visa aplinka, daužo jos krantus, tartum neilstančios bangos, ir reikia daug meilės ir daug pasišventimo išugdyti vaikus individualiai su pilnu tikrųjų vertybių kraičiu. Mes negalim pakeisti aplinkos nė likimo. Negalim apvožti savo vaikų stiklais, pro kuriuos neišsiskverbtų joks svetimas žodis ir jokia svetima įtaka. Bet yra dalykų, kuriuos galime ir turime apvaldyti. Tai kalbiniai įpročiai. Diena dienon skamba jie mūsų namuose, ir juos kartoja mūsų mažieji.

Verždamasi pas mus, svetimoji kalba laimi visais frontais, nes mes per greit nusileidžiam, lengvabūdiškai išūnydami gaujas anglišku žodžių, kuriems prisegę lietuviškas galūnes, gauname tokį žargoną, kad ir jūreivio papūga gėdytūsi atkartoti. Bet mes prie

jo taip priprantam, kad ausis nebegirdi ir mintis nesustoja nė sekundei paieškoti lietuviško atitikmens "beismenui", "karui", "plumberiui", "sėilui", "svičiui", "fjūzui" ir t. t. Aišku, dažnai susiduriam su žodžiais, kurie yra anglų kalbos naujausi naujadarai, gimę su vis pirmyn žengiančia technika, medicina, ekonomija, ir kuriems pritaikyti lietuviškus vardus reikėtų kalbininko, lygiai kaip ir nemažam būriui sąvokų, apibūdinančių įvairius atspalvius, medžiagas, namų apyvokos daiktus, įrankius, sporto reikmenis ar valgius. Jie mums sudaro didelę kalbinę problemą, nes jei pvz. viena šeima sulietuvins "cereal" į "smulkučius", tas dar nereikš, kad visi J.A.V. lietuviai ims tą žodį vartoti. Bet jeigu ir nesurasim lietuviško vardo "steikui", "beisbolui" ar "džetui", dar nebūsime nutautę, tačiau jei, vietoj "šaukę plumberį pafiksint beismente paipa", pergromuluosim mintį galvoj ir "pakviesim šaltkalvį pataisyt rūsyje vamzdį", kalbos išlaidų fronte bus nužengtas didelis žingsnis į priekį.

Tiesa, kad namų ruošoj paskendusi motina, keturiems puodams ant plytos bėgant ir trims burnoms rėkiant s. o. s., nevertys žodyno, ieškodama, kaip lietuviškai "oatmeal". Tokiu atveju ir pats Jablonskis pasakytų — eik peklon — įkyriam grynų kalbos teoretikui. Nes teorija visada daug lengvesnė už praktiką. Bet ne visos dienos šeimoje — ruošos chaosas. Yra ramių valandėlių, kada tėvai ir vaikai pasikalba, aptardami įvykius, darbus ir rūpesčius. Po triukšmingos dienos programos toks šeimos "einamųjų reikalų" punktas būtinai turėtų įtraukti kalbos skyrių. Čia tėvai aptartų savo ir vaikų labiausiai vartojamus barbarizmus ir, valandėlei susikaupę, paieškotų jiems lietuviškųjų vardų mintyse arba žodyne.

Šitokio pokalbio metu turėtų būti susitariama ateinančią dieną vengti vieno ar kelių labiausiai išipilietinusių svetimžodžių, vietoj jų į apyvartą gražinant lietuviškuosius. Aišku, taip pat būtų nutariama, anglišką kalbą išgirdus, vienas kitą perspėti, taip atkreipiant dėmesį ir prisiverčiant pagalvoti.

Tokie šeimos pokalbiai turėtų didelės reikšmės vaikams. Jau pats dalyvavimas tėvų pašnekesy teiktų tą trokštamą svarbą, pasitikėjimo ir priklausymo jausmą, nebekalbant apie vaiko (ir pačių suaugusiųjų) žodyno praturtinimą ir gimtosios kalbos artimesnį pažinimą. Juk ne paslaptis, kad ir mes, turėję laimės baigti Lietuvos ar tremties mokyklas, darom skandalingas kalbos klaidas, o mūsų žodynas sparčiai tirpsta.

Būkim atviri. Ar nesakom — užsidedk pirštines — vietoj — užsimauk? Atpiauk duonos gabalą, vietoj — atriek riekę (o kaip dažnai "slaisni!")? Atidaryk bumą, vietoj — išsižiok; svečias (nežiūrint, kad tai būtų moteris), vietoj — viešnia; sūnaus žmona, vietoj — marti; vyro motina, vietoj — uošvė? O kur tie tokie kasdieniai daiktavardžiai kūno dalims pavadinti, kaip: viršugalvis, pakaušis, panosė, pasmakrė, užkulnis, pakinkis, riešas, blauzda? Juk šitie žodžiai yra vieni iš pirmųjų, kuriuos, save stebėdamas, vaikas turi išmokti. Bet jau teko girdėti jauną tėvą pakaušį vadinant "galvos nugara"! O kur tie gyvybės ir vaizdų pilni veiksmažodžiai: žybsi, traška, braška, spinksi, lynoja, sniguriuoja, šlėpsi, trepsi, žaksi, vograuja, švebeldžiuoja?

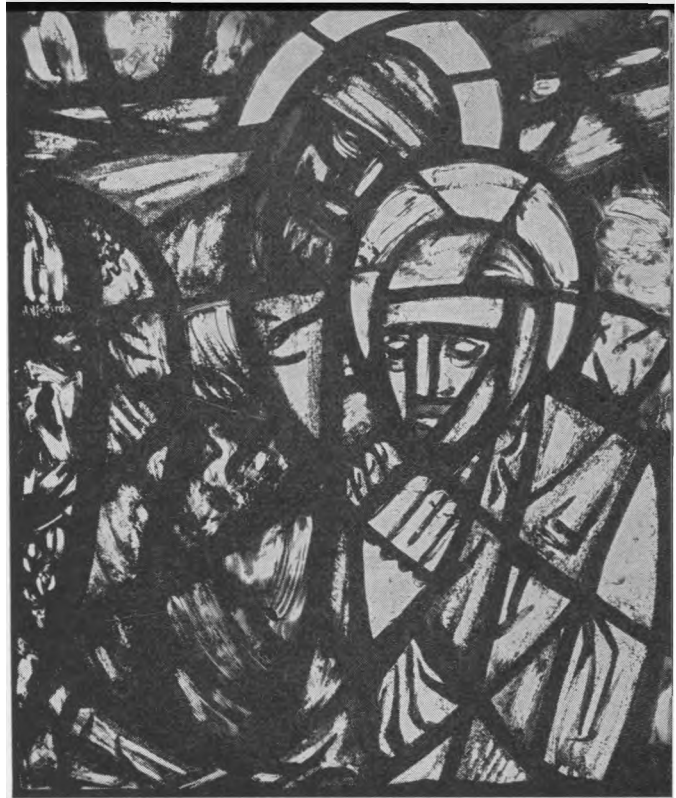
Paveldeję vieną iš vaizdingiausių ir turtingiausių indo-europiečių kalbų, mes lyg elgetos su pupų sauja praleidžiam dieną su "užsidėti" (nuo marškinių iki batų), "nusiimti" (nuo batų iki marškinių) ir "padaryti" (nuo pamokų

iki pietų)... Ir dar stebimės, kai mūsų mažieji, negalėdami išsireikšti, graibsto lyg ramentus angliškus žodžius dažniausiai irgi netikslius, gatvės žargono iškreiptus. Nes anglų kalba, plačiųjų Amerikos masių vartojama, yra mažiau už lietuviškąją aplaužyta ir sujaukta. Ne veltui rimti vietiniai žurnalai diskutuoja šitą kalbos suprastėjimo problemą, nūsiskūsdami, kad eilinis amerikietis bežino "gonna get it" ir "gonna fix it". Nejaugi ir mes, išmetę deimantus, būtinai norim išleisti savo vaikus į žmones su alaus butelio šukelių kraičiu?

Jau ir priešmokyklinio amžiaus vaikui nebeužtenka dešimties žodžių, tuo labiau dviejų kalbų žargono. Mes darom didelę klaidą, nuvertindami vaiko protinį pajėgumą ir imlumą. "O, jis dar toks mažytis! Jis nesupranta. Jam per sunku. Išmoks, kai užaugs", skamba daugelio tėvų pasiaiškinimas. Tačiau jie labai nustebtų sužinoję, kiek tas mažytis supranta, kaip trokšta suprasti ir kaip jį domina tai, kas sunku!

"Tavo vaikas yra išmintingesnis negu galvoji", rašo John S. Benben, New York'o universiteto pedagogikos profesorius. Pagal jo tyrinėjimų duomenis, vaikas išmoksta daug žodžių pirm negu juos pavartoja. Vienuolikos mėnesių kūdikis jau žino tris žodžius, penkiolikos — 19-ka, dvejų metų — 272, o šešerių — net 2,600. O daugelis pirmo skyriaus mokinukų gali suprasti nuo 6,000 iki 48,000 žodžių!

"Tyrinėjimai parodė, kad tarp kalbos ir protinio vystymosi yra tamprus ryšys", rašo toliau prof. Benben. "Stiprėjantis kalbos apvaldymas tampa vaiko įrankiu, kuris jam padeda pažinti bei suprasti pasaulį. Kalbą, pabrėžtinai suaugusio žodyną, vaikas turėtų išmokti šeimoje. Ir kuo anksčiausiai. Nes tik šeimoje jis išbando naujai at-

V. Vizgirda **Golgota** (vitražas)

rastus žodžius, ir tik šeima jo pastangas įvertina".

Taigi, įsivaizdavimas, kad vaikas yra per mažas suprasti ir išmokti kokią sunkesnę, ypač lietuvišką, žodį, yra visai be pagrindo. Tačiau daugelis mūsų vis dar ne tik vaizduojamės, bet ir praktiškai pritaikom, kaip pvz. viena inteligentė motina, nevartojanti mažybinių daiktavardžių, nes jos 15-kos mėnesių dukrelei "susimaišys, kur akytė, kur akis".

Vaiką pamokyti lietuviškų žodžių nereikia būt kalbininku nei išminčium. Taip pat nėra reikalo gilintis į dabarčiai nerealias sąvokas, kaip ūkio padargai, pakinktai, linų paruošimo procedūra, (kas tačiau, turint galimybę vaizdiniai pristatyti, mažiesiems būtų įdomiau už visas TV programas). Jeigu kasdieniai veiksmai ir aplinkos daik-

tai turės lietuviškus vardus vaiko sąmonėje, iš tėvų pusės jau bus daug padaryta. O jei mūsų patys mažiausieji, sėdėdami vakare ant mamos kelių (būtinai, kad mama, viską metusi, atrastų tam laiko), dažniau girdėtų lietuvišką pasaką ar dainelę, ir jų klausimai būtų atsakyti su paaiškinimais, lietuvių kalbos išlaikymas nesudarytų ypatingai skaudžios problemos. Dabar gi, atsiminę savo didį pasipiktinimą senųjų ateivių darkyta kalba, galim tik stebėtis karčia likimo ironija, kada po dešimties metų Amerikoj nebesusikalbam su savo praeigiu, kai anieji po pen-

kiasdešimt dar vis įstengia tai padaryti... Tačiau jeigu kalbos išlaikymui bus padėtos ir absoliučiai visos pastangos, bet neturėsime jai meilės nei pagarbos, veltui bus stengtasi! Prievarta dar niekas nieko neišmoko, nes kas nemylima, tas nebranginama.

Metai išėivijoje kaupiasi į dešimtmečius, ir nesimato galo. Padarykim juos prasmingus, išlaikydami kalbą savo ir savo jaunimo tarpe, kad tada, kai tauta pareikalautų apyskaitos, nestūksotų vien tik šaltas faraono kapas su užrašu virš angos — čia patogiam sarkofage nutroško lietuviai...

DIALOGAS MODERNIOJO MENO KLAUSIMAIS

A. KEZYS, S. J.

MODERNUSIS menas, ypač abstraktinis, yra vešli dirva diskusijoms. Nors lotyniškoji išmintis moko: "De gustibus non est disputandum", tačiau gyvenime vyksta kitaip. Susiejus bent dviem meno mėgėjams, nebus praeita pro šalį, nepasiginčijus apie moderniojo meno klaidas ar nuopelnus. Skonis yra individualus dalykas, diktuojamas ne vien proto, bet ir jausmo. Todėl skirtingos nuomonės dažnai ir po ilgų diskusijų neranda bendro sprendimo. Šiame straipsnyje panagrinėsime moderniojo meno klausimus. O kadangi gyvenime toki nagrinėjimai dažnai pasisavina dialogo formą, tai tokia forma ir čia pasinaudosime. Pasikalbėjimas vyksta tarp dviejų meno "žinovų", kurių vienas gina modernųjį meną, o kitas puola. Nė vienas nė antras nenori pasiduoti savo oponentui, todėl dialogas baigiasi be kapituliacijos. Skaitytojui,

tur būt, nepatiks tokia pabaiga, bet vis vien neduosime baigiamųjų pastabų, palikdami jam laisvę nuspręsti, kas "ginčą" laimėjo.

* * *

Meno galerijos koridoriuje vaikšto du bičiuliai. Jų dėmesį atkreipia ant sienos kabąs paveikslas:

— Žiūrėk, kas čia per paveikslas.

— Neblogas.

— Ką? Gryna nesąmonė! Į ką jis panašus? Ką jis reiškia?

— Aiškios minties jis gal ir neturi.

— Aha! Nepalyginsi šito pateplojimo su klasikiniu menu. Ten žmogus panašus į žmogų, koks kruopštumas, tobulumas, o kas čia?

— Su klasikiniu menu palyginti negalima. Bet vis vien yra menas. Naujas menas.

— Koks čia menas? Nesuprantamas. Nėra minties. Ką jis vaizduoja?

— Greičiausiai vaizduoja tik gražią kompoziciją: kreives, linijas, patrauklų spalvų derinį.

— Ar tai viskas? Tokias kreivas linijas išbraižo ir beždžionės. Mūsų menininkai nemoka piešti, todėl ir krei-vojo nei šį, nei tą.

— Mes turime moderniosios krypties menininkų, kurie piešti moka labai gerai, bet tyčia nepiešia. Jiems patrauklesnis abstraktus išsireiškimo būdas.

— Jie atmeta, kas per šimtmečius buvo sukurta, ir grįžta į barbarų laikus.

— Į barbarų laikus negrįžta, tik išreiškia, kas jiems gražu.

— Taip, kas jiems gražu. O koks tas mūsų laikų grožis? Kaip moralėj nepripažįstam jokių įstatymų, taip ir mene atmetame visus grožio nuostatus.

— Nėra teisinga palyginti moralės įstatymus su grožio "nuostatais". Vieni yra pastovūs, paties Dievo įdiegti, antri — žmogaus sukurti ir nuolatos besikeičia. Kūryba turi judėti, nuolat ieškoti naujų kelių.

— Tai ieškokime tikrų kelių! Kas buvo sukurta praeity, yra gražu ir meniška. Mūsų laikai nukrypo į šunkelius.

— Praeities menas yra mums gražus, nes esame prie jo pripratę. Gotika mums atrodo graži ir kilni. Bet gotikos pionieriai buvo nesuprasti savo laiku. Taip, mūsų dievinama gotika savo kūdikystėje turėjo perkęsti panašią audrą, kurią dabar kenčia modernusis menas. Pašiepiančiai, tur būt, buvo vadinama "meno šunkeliu".

— Tai tik reakcijos padarinys. Gotika sukūrė gražias formas, išsilaikiusias šimtmečius. Modernusis menas taip neprigis.

— Tačiau daug žmonių prie jo jau priprato. Ir čia, atrodo, glūdi modernaus meno ateitis.

— Patarlė sako, kad ir šuo karia-
mas pripranta. Bet praėjus įkarščiui,
šis menas žus, nes jis mindo po kojo-
mis tikrąjį grožį.

— Kas tad yra tas tikrasis grožis?
Realizmas?

— Realizmas, simbolizmas, idėja,
tiesa. Moderniajame mene nėra nė vie-
no iš jų.

— Turime vis dėlto nepamiršti, kad
joks menas nepajėgia perduoti tobulo
realizmo. Imk pvz. labai realų Geri-
caulto paveikslą, vardu "Arklių lenk-
tynės". Realizmas reikalauja, kad bent
viena bėgančio arklio koja siektų žemę.
O tame paveiksle visos kojos pa-
kibę ore.

— Bet vis vien paveikslas yra su-
prantamas — arklys smarkiai bėga. Jo
simbolika mums lengvai prieinama.

— Reiškia, realizmas mene yra re-
liatyvus. Jo gali būti daugiau ar ma-
žiau. Tai kodėl negali būti jo mažiau-
siai, kaip abstraktiniame mene?

— Todėl, kad jis pasidaro nesu-
prantamas, neracionalus. Tokius pa-
veikslus ir nepilnapročiai nupiešia. Kū-
ryba ir taip yra pilna mįslingumo, kam
jį dar didinti?

— Daug kas sako, kad modernusis
menas yra nesuprantamas. Ir tai daž-
niausiai reiškia: nesuprantamas iš pir-
mo pažvelgimo. Bet mįslingumas iš sa-
vęs nėra kūrinio trūkumas. Kūrinys,
kuris nesiduoda lengvai suprantamas,
gali būti vertingesnis už tą, kuris pasa-
ko visą savo išmintį iš karto.

— Pabandyk atrasti išmintį, va,
kad ir šitam paveiksle.

— Paveikslo turinį ne visada gali-
ma išskaityti iš paties paveikslo. Jį
reikia studijuoti iš kitų šaltinių. Šiuo
atžvilgiu abstraktinis menas nesiski-
ria nuo vaizdinio, nes, norint suprasti
pilną vaizdo mintį, reikia apie ją iš ki-
tur sužinoti. Ir abstraktus kūrinys pasi-

darą suprantamesnis ir artimesnis, pa-
skaičius jo paaiškinimus.

— Tačiau paveikslas turi ką nors
pasakyti ir pats iš savęs.

— Būtent, ką?

— Sukelti minčių, bent parodyti, ką
menininkas norėjo juo išreikšti.

— O jeigu menininkas nieko nenorėjo
išreikšti, ką tada paveikslas turi
sakyti?

— Tada jis nėra paveikslas, o tik
patepliojimas, lyg su asilo uodega.

— Mano nuomone, čia kaip tik glūdi
viso nesusipratimo šaknys. Mes reikalaujame iš kūrinio to, ko jis visai nenorėjo duoti. Menininkas, gal būt, norėjo sukurti tik gražų spalvų derinį, o mes reikalaujame kažko daugiau. Mes kaltiname sodininką, kad gėlių lysėje pasodino rožę, o ne ažuolą.

— Bet kokia iš tokio kūrinio nauda? Tai tik žaisliukas — pasigrožėti ir numesti.

— Pagrindinis meno uždavinys yra būti grožio liudininku, sukelti grožio pajautimą. Šią uždavinį modernusis menas įvykdo.

— Nepalyginsi jo su klasikiniu menu. Klasikinis menas buvo ne tik pasigrožėjimo versmė, bet ir pasitarnavo žmonijai visoj eilėj kitų sričių — pastatė istorinius paminklus, padėjo kurti architektūrą.

— Modernusis menas yra labai jaunas, bet jau pajėgė turėti įtakos ir sau nepriklausomas sritis. Pvz. Mondriano abstraktinės kompozicijos yra architektūrinės prigimties. Modernioji statyba — muziejai, bažnyčios, pavilionai, net gyvenamieji namai — imituoja abstraktinio meno išdirbtas formas.

— Toks menas įamžins save šalutiniais keliais, o pats mirs, neradęs atgarsio visuotiniame žmonijos pripažinime.

— Reikia sutikti, kad po moderniojo meno vardu slepiasi daug menkos vertės paveikslų. Bet dėl jų nevertėtų atmesti gerųjų.

— Tai tegul bent tie gerieji prabyla žmogui. O dabar beveik niekas negali atskirti "genialaus" kūrinio nuo paprasto patepliojimo. Yra buvęs toks atsitikimas. Vienas menininkas nusiuntė į parodą abstraktinį kūrinių ir į siuntinį įdėjo palėtą (dažams maišyti lentute) kaip pakavimo priemonę. Parodos vedėjams palėtas patiko daug geriau negu pats kūrinys ir jį išstatė parodoj. Klaidą pastebėjo tik tada, kai menininkas apie tai sužinojo ir pakėlė triukšmą, kad jo vardu išstatė dažais išmargintą lentelę, o ne jo siųstąjį paveikslą.

— Šitokių atsitikimų pasitaiko. Ir mūsų visuomenė žiūri į juos kaip į nenugalimus argumentus prieš modernųjį meną. Dėl jų dažnai užmerkia akis to meno teigiamajai pusei. Vienašališkumas neleidžia jiems susidaryti objektyvios nuomonės.

— Tai kokia ta teigiamoji pusė?

— Pavyzdžiui, kad ir ta įtaka moderniajai architektūrai. Dabartinis menas sukūrė naująją statybą. Grožimės ja ir dažnai nepagalvojame, kad ji kilus iš modernaus meno. Neretai užgirstama modernaus meno pajuokimų, girdi, jis niekam netinka, tik psichiatriniam ligoniam gydyti. Visai nepagalvojama, kad tai nėra pajuokimas, o pripažinimas tikro to meno nuopelno.

— Bet tai nėra dalyko esmė. Menas turi kalbėti pats už save. Jei jis tampa architektūros ar psichiatrijos tarnaitė, neturėtų vadintis menu, o tik anų sričių įrankiu.

— Modernusis menas turi savo vertę ir kaip menas. Jis davė menininkui naują išsireiškimo būdą. Vaizdinis menas išreiškia savo tiesą realizmu, prapraustuoją simbolizmu, o modernusis

siekia tos pačios tiesos išreiškimo kompozicine technika.

— O toji technika tik akį piktina: žmogus panašus į baidyklę, daiktai susilieję, nežinai, kur stalas, kur kėdė, perspektyva sudarkyta, štai tau ir paveikslas! Ne, ne, neverta palikti kelio dėl takelio. Ta "kompozicinė technika" neįrodė, kad yra pranašesnė už amžių pripažintą metodą.

— Įrodė! Suminėsiu tik vieną sritį. Modernusis menas sugeba tiksliau atvaizduoti nematomą realybę: meilę, vidinį džiaugsmą, skausmo pergyvenimą, Dievą, dangų.

— Kiekvienas iš čia suminėtų turi savo simbolį, ir gali būti išreikštas visiems žinomam vaizdu ar veiksmu.

— Bet kam apriboti jų išreiškimą tradiciniais simboliais, nusibodusiais vaizdais? Kodėl neieškoti naujų išreiškimo kelių?

— Ar tokių, kuriuos nurodo modernusis menas?

— O kodėl ne? Spalvų derinys gali būti švelnus arba šiurkštus, kreivės gali būti staigios arba malonios, kompozicijos ir be jokio aiškaus turinio gali perduoti džiaugsmo arba liūdesio nuotaiką. Vaizdinis kūrinys visa tai perduoda realizmu, tik ne visada jam tai pavyksta. Paimkim aiškų pavyzdį

— Dievo ir dangaus vaizdavimą. Tradiciniame mene dangus yra piešiamas kaip žalias sodas, pilnas įvairių malonumų, Dievas kaip žilas senelis, laikas rankoje savo sukurtą pasaulį. Bet ar tai realizmas? Nė dangus nė Dievas tokie tikrumoje nėra. Kažin ar nebūtų tiksliau vaizduoti dangaus gyvenimą abstraktiniu būdu, panašiai kaip Dantė jį aprašo: sielos vaizduojamos kaip švieselės ar kibirkštėlės, kartais stovinčios, kartais judančios, kartais, atrodo, lyg šoktų koki šoki, kartais lyg giedotų chore. Prieš Dantės akis vyks-

ta nuolatinis grožio mirgėjimas, ramumo ir šventumo liūliavimas. Pats Dievas nepasirodo senelio formoje, bet kaip trys viens kitą apimą apskritimai. Tie apskritimai sudaro tokią tamprią vienumą, kad jie užima tą pačią erdvę, o vis dėlto nesusilieja. Jų spalvos yra skirtingos, o tačiau matosi kaip vienos apimties. Toks Dievo vaizdavimas yra daug artimesnis teologinei tiesai negu įprastas senelio simbolis. Šiai minčiai išreikšti abstraktinis menas yra pajėgesnis už vaizdinį meną, ir tai remiantis tuo pačiu principu, kurį pripažįsta vaizdinio meno atstovai, būtent, kad piešinys turi būti panašus į piešiamąjį daiktą.

— Pripažinę abstrakcijai vietą tikrojo meno eilėse, neatsiginsime nuo diletantų. Abstrakčiai piešti gali kiekvienas — ir vaikas, ir beprotis, ir kas tik nori.

— Diletantai yra moderniojo meno pabaisa. Abstraktinis piešimas atrodo paprastas ir kiekvienam prieinamas. Tačiau dėl to neturime pasmerkti paties piešimo metodo. O dėl diletantų tiek galime pasakyti: istorija atskirs pelus nuo grūdų.

Dar kartą pasižiūrėję į paveikslą ant sienos, bičiuliai nuėjo koridoriumi į galeriją.

Šio straipsnio autorius Algimantas Kezys, S. J. ypač domisi fotografijos menu. Jo nuotraukomis jau dažnai buvo iliustruoti "Laiškai Lietuviams". Šio mėn. 11 d. jis bus išventintas kunigu. Pirmąsias šv. Mišias atnašaus birželio 18 d. 11 val. ryto Apreiškimo parapijos bažnyčioje, Brooklyne. Čikagoje iškilmingas Mišias jis atnašaus liepos 30 d. 11 val. ryto Tėvų Jėzuitų koplyčioje. Sveikiname naująjį kunigą ir linkime gausios Dievo palaimos!

"M ES esame pratę Dievą garbinti malda, šv. Mišių klausymu, ėjimu sakramentų, tačiau tuo pat metu privalome Dievo garbei panaudoti ir mus ištinčiančius sunkumus", taip savo knygoje rašo vienuolis trapietas M. Raymond. Sunkūs likimo smūgiai mums gal bus, kaip tie plieninio kalto dūžiai į marmoro gabalą, iš kurio iškalama daili statula. Reikia įstengti surasti džiaugsmo ir tašomam kentėjimo smūgių, nors tuos smūgius duotų ir sunki liga.

Rašytojas Nino Salvaneschi apako. Bet tai jam nesukliudė parašyti eilę veikalų. Viename jų, pavadintame "Paguoda" ir išleistame 1957 m. Madride, jis sako: "Jau dešimt metų, kai esu aklas... Taigi, gyvenu namuose be langų. Tačiau tos grandinės man yra sparnai... Turėjau pakankamai laiko susitelkti, kad galėčiau gerai išžiūrėti į dangaus mėlynę... Skirtingoje šviesoje galėjau matyti žmones ir daiktus, aistras ir paskirtį... Galiu pasakyti, kad laimė negali būti surasta pomėgiuose, bet sugebėjime džiaugtis tais mažais dalykais, kurie užtinkami kiekvieno gyvenimo kelyje..."

Žmogaus gyvenimo simfonija

Toliau jis rašo, kad žmonių gyvenime, kaip ir upių vandenyje, nėra to tyrumo, esančio šaltinyje, iš kurio upė pradeda tekėti. Žmogaus gyvenimo simfonijoje jis randa keturias dalis: vaikystės "adagio" (švelniai), jaunystės "allegro con fuoco" (linksmai ir ugningai), subrendusio gyvenimo "crescendo" (kylančiai, augančiai) ir senatvės "rallentando" (lėtėjant).

Jo gyvenimui sulėtėjimą atnešė ne

senatvė, bet aklumas. Tačiau ir čia jis įstengia rasti paguodos, tardamas: "Tai kasdienis įrankis, padedąs man taisyti savo ydas. Be aklumo aš būčiau buvęs blogesnis negu esu. Aklumo dėka geriau supratau savo paskirtį, išvelgiau gyvenimo prasmę, radau naujų draugų, laimėjau meilę, priartėjau prie paguodos šaltinio".

Liga — tai altorius

Ligą jis vadina tikru dvasiniu aktyvumu, kalėjimu, iš kurio siela siekia dangaus laisvės, ir net altorium, ant kurio Kristus gyvena ir kenčia su mumis.

Kaip chirurgas operuoja kūną, taip liga gali operuoti sielą. Dėl to pagarsėjusi ligonė Adela Kamm, sutikdama su Apvaizdos valia, yra pasakiusi: "Reikia stengtis žydėti visur, kur tik mus Dievas bepasodintų". Ji sirgo devynerius metus. Pirmiausia plaučiais, paskui galva, viduriais ir pagaliau širdimi. Jai buvo duota apie 2.000 injekcijų morfino ir kitų vaistų. Ji buvo 10 kartų operuota, paskutinį kartą savo mirties dieną. Mirė, būdama 29 m. amžiaus. Ir vis dėlto ji galėjo pasakyti: "Dievas žino, iki kurio laipsnio mums reikia kentėti".

Kai 1911 m. kovo 1 d. pajuto, kad jau mirtis beldžiasi į duris, pasipuošusi kaip visada gėlėmis, kalbėjo: "Viešpatie, suvėlinki mano mirtį iki tol, kol mano kūne nepasiliks nė vieno taško, neperejusio kankininkystės, ir kol nepasieksiu tos minutės, kai mano sieloje nebebus nė vieno dalyko, kuris nebūtų tapęs išgrynintas". Mirė su šypsena lūpose. Tai buvo siela, supratusi gilesnę ligos prasmę.

V. Vizgirda

Aikštė ties bažnyčia

Paslaptingoji kentėjimų prasmė

Rašytojas Salvaneschi pasakoja apie savo draugą Karolį F., kuris ligos patale išbuvo 20 metų, negalėdamas pajudėti. Prieš akis jam buvo įtaisytas veidrodis, kad galėtų matyti nors gatvės judėjimą. Tačiau tas paraližuotasis ligonis matė daug daugiau ir galėjo pasakyti: "Vis dėlto ateis diena, kada suprasime šių, mums atrodančių ne-naudingų, kentėjimų prasmę".

Minėtas rašytojas pasakoja ir apie kitą savo draugą Luisito R., kuris jau 16 m. negalėjo pajudėti, deformuotas reumatizmo, ir treji metai buvo aklas bei paraližuotas. Šis ligonis taip kalbėjo: "Kaip matote, liga nėra artimos mirties šauklis, bet yra pašaukimas, kurį siela priima. Reikia išmokti būti paraližuotam taip, kaip reikia pasiruošti ir bet kuriai kitai profesijai". O neregys rašytojas Salvaneschi prie tų žodžių dar pridėdą: "Aš tau dėkoju už

pamoką, kurią man davei, kaip aš turiu eiti savo — aklojo žmogaus — pareigas".

Ligonių pavyzdys

Kunigas Juozapas Girard, 22 metus kankintas kaulų džiovos, rado sau paguodos šventųjų bendravimo tiesoje. Liudvina de Schiedam, 38 metus kentėjusi įvairias ligas, savo sieloje įstengė spinduliuoti Dievo garbe. Ona Kotrina Emmerich, žinoma stigmatizuotoji, taip kalbėjo: "Ligose aš matau ypatingą Dievo tikslą. Ligonis atgailauja už savo ar kitų klaidas. Gal tai jam yra bandymas. Gal tai jam Kristaus patikėtas dvasinis kapitalas, kurį reikia naudoti su kantrybe ir pasidavimu Dievo valiai".

Be abejo, Dievas nori, kad mes su ligomis kovotume, panaudodami geriausias medicinos priemones, bet tai nekliudo iš ligos ištraukti ir dvasinės naudos.

V. Vizgirda V. Maželio nuotr.

VIKTORAS VIZGIRDA gimė 1904 m. Kauno apskrityje. Dailę studijavo Kaune ir Paryžiuje. 1940-1944 m. buvo Vilniaus Dailės Akademijos direktorius ir tapybos skyriaus vedėjas. 1946-1947 m. buvo tapybos skyriaus vedėjas Freiburgo meno mokykloje. Su savo kūriniais yra dalyvavęs įvairiose meno parodose Lietuvoje, Latvijoje, Estijoje, Vokietijoje, Olandijoje, Kanadoje ir Amerikoje. Šių metų balandžio mėn. buvo jo kūrinių paroda Čiurlionio Galerijoje, Čikagoje. Dabar priklauso Lietuvos Dailės Institutui ir kai kurioms amerikiečių dailės draugijoms. Jo kūryba yra poimpresionistinio pobūdžio, pasižyminti stipria kompozicija ir turtingas tamsų spalvų deriniais.

172

Tik tobulybės siekiąs žmogus gali ligos kentėjimuose surasti dvasinę naudą. Mokslininkai studijuoja kentėjimų ir ligų fizines bei psichines pasekmes, bet tik šventieji įstengia pilnai suprasti ir nušviesti jų nežemišką prasmę.

Be vilties išgyti

Marcela Pelligot Beyerbach, būdama 25 m. amžiaus, tapo paraližuota be vilties išgyti. Ji taip aptarė savo gyvenimo programą: "Turiu mokėti panaudoti ligą savo sielos išganymui ir savo gyvenimo kelyje sutiktų sielų gerovei". Tad ligoniui tikriausias kelias yra kūno pasyvumą paversti dvasios aktyvumu, fizinį silpnumą paversti dvasine jėga ir, daug ko atsižadant, pasiekti dvasios pergalę.

Šveicaras Alfredas Froidevaux, svetimšalių legiono narys, sužeistas ir 10 metų besigydydamas, turėjo pakelti septynias operacijas, pamažu aukodamas savo rankas ir kojas, kol teliko vien jo liemuo. Tačiau, nepraradamas dvasios šviesumo, jis kalbėjo: "O vis dėlto ir man saulė šviečia, bet toji, kurią jaučiu tikėjime".

Vienos ligonės paslaptis

Kotrina Mansfield, ilgus metus iki savo mirties baisiai kentėjusi, rašė: "Prieš mirtį dar noriu pasakyti vieną savo paslaptį: kentėjimą reikia mokėti įjungti į savo gyvenimą. Kai mes įstengiame jį priimti, jis pasikeičia. Kentėjimas persikeičia į meilę. Štai kokia yra mano paslaptis".

Henrikas Baumann, savo gyvenime pakėlęs daug kentėjimų, sakė: "Kentėjimas — tai lyg mitologinė medūza: jei žiūrėsi su baime jai į akis, tave pavers uola. Tačiau jei įstengsi drąsiai išvelgti į pačias jos akių lėliukes, ten pamatysi atsimušant dievišką veidą".

Pagaliau minėtasis rašytojas Salvaneschi skelbia: "Kentėjimas yra paslaptingoji harmonija. Reikia tik pagauti vieną gaidą, kad galėtum suprasti koki nors motyvą iš begalinės skausmingosios pasaulio simfonijos", Jautimasis nelaimingu glūdi nuolatiname nusistatyme pabėgti nuo bet kio skausmo, ir tas nesugebėjimas kentėti yra pagrindinis mūsų nelaimingumo šaltinis.

Taigi, sutemų ir grandinių kantrybės bei skausmo broliai — pirmyn! Eikime ryžtingai tuo keliu, kuriuo kiti jau vakar praėjo ir kuriuo dar kiti eis rytoj. Kentėjimas yra siauriausias pasaulio kelias. Mums horizontai atsiskleis tik po amžinosios aušros.

Paskutinysis žodis

Tas pats rašytojas mus skatina, kai niūriomis valandomis šaltas kentėjimų lietus kris ant mūsų sielos, ieškoti priebeigos saulėtų savo gyvenimo valandų atsiminime. Nuliūdima, kuris beldžiasi į mūsų vartus, dažniausiai lydi viltis, kuri paprastai taria paskutinį žodį. Jis ligoniams pataria nuvykti į ligonines, kur tiek daug ligonių, jau neturinčių galimybės pagyti. Tad mūsų padėtis atrodytų daug viltingesnė.

Tas aklasis rašytojas vienoje savo knygoje yra paskelbęs savotišką ligonių kodeksą. "Liga", sako jis, "tai yra kalėjimas, bet jame siela išsikariauja tikrąją laisvę. Liga nutolina nuo pasaulio, bet priartina prie mūsų paskirties. Liga — tai fizinių jėgų apribojimas, bet jos metu galima išauginti dvasios galias. Nenusimink, bet gaivinkis viltimi, kad kiekvieną jungą galima perdirbti į sparnus. Tavoji liga yra laikinė, bet ji tau padės suprasti amžinąsias paslaptis. Jei tavo liga nepagydoma, pakelk savo galvą į Kristaus šviesos spindulius. Lai tavoji lova tampa altorium,

ant kurio aukosi savo karštą sielą. Ir tada tu laiminsi kentėjimą, kuris tavo dvasios polėkius maitina, kuris tau atveria žvaigždėtąsias amžinybės duris, ir tada suprasi, kad kentėjimas par-kviečia Kristų gyventi tarp mūsų..."

Tau, sergąs broli!

Šias mintis pakartojo rašytojas kun. J. M. Berengueras. Jis buvo vienuolis misijonierius Vidurinėje Amerikoje. Deja, sunki liga jį privertė nutraukti misijų darbą ir uždarė tarp keturių sienų. Bet ir čia jis rankų nenuleido. Parašė turiningą knygą, vardu "Para ti, hermano enfermo" (Tau, sergąs broli). Šios knygos išangoje ligonis autorius sako: "Supratau, kad mano kovos laukas yra čia, mano kambaryje, mano skausmų lovoje, ir kad iš čia aš galiu kovoti Viešpaties kovą, kaip ir tu, broli ligoni... Žiūrėk į savo ligą kaip į Dievo palaimą. Šis ligos kambarys, atrodo lyg kalėjimas, išsaugos tave nuo didelių dvasinių pavojų. Kokią puikią progą turi kentėti, atsisteisti ir atgailauti! Kaip esi pagerbtas, galėdamas bendrauti su Kristaus kančia! Kokia paguoda matyti iš tolo besiartinančią mirtį ir galėti jai pasiruošti. Tieski savo rankas į kryžių. Kartok su Kristum: jei privalau kentėti, tebūnie Dievo valia..."

Jūs esate mano broliai. Drauge žygiuojame į Kalvariją. Stiprinkime vienas kitą tikrumu, kad nuo Kalvarijos pasieksime amžinąją laimę. Ten mūsų laukia ištiestos rankos Kentėjusio už pasaulį..."

Šių metų birželio mėn. 23 d. sueina dvidešimt metų nuo lietuvių tautos sukilimo, kuris pašalino sovietų okupaciją, paskelbė nepriklausomos Lietuvos laikinąją vyriausybę ir perėmė krašto administraciją anksčiau negu pasirodė pirmieji vokiečių kariai.

idėjos Ir žmonės

Alfonsas Grauslys

BAŽNYČIA KONGO SUIRUTĖJE

Iki 1960 m. birželio 30 d. Belgijos valdyta Kongo sritis Afrikoje yra labai didelė. Tai žemės plotas beveik lygus dabartinei Vakarų Europai. Tame krašte gyvena vos 14 milijonų žmonių, kalbančių dviem šimtais kalbų, kurias galima suskirstyti į devynias visiškai skirtingas kalbų grupes. Religiniu atžvilgiu, neskaitant 39,4% katalikų (tai retai kur užtinkamas taip didelis katalikų nuošimtis nekrikščionių krašte!), likusioji gyventojų dalis priklauso visokiom religijom ir jų atskalom, neišskiriant nė primityviausių pagonybės pasireiškimų. Jei dar prisiminsime, kad tame didžiuliam plote gyvena daug tautų ir giminių su visai skirtingais papročiais ir gyvenimo būdu, tada suprasime to krašto begalinį visokeriopą margumą, sunkiai įmanomą interesų suderinimą ir iš visa to kylantį nevieningumą. Tasai nevieningumas yra taip didelis, kad tenka kalbėti net apie fanatišką kai kurių tautelių neapykantą kitom. Toji neapykanta yra taip aštri, kad kai kur viena tautelė negali

net minties prileisti, kad ji galėtų gyventi šalia kitos, nekenčiamos, tos pačios valstybės ribose. Nenuostabu, kad toks įvairiais atžvilgiais gyventojų, jų siekių ir nuotaikų įvairumas yra tasai didysis visų neramumų ir suiručių pagrindas, ką dabar išgyvena toji neseniai nepriklausomybę atgavusi valstybė.

Belgijos paliktas kraitis Kongui

Dar nėra nė šimto metų, kai belgai įkėlė koją į Kongą. Vos tik 1908 m. Belgijos parlamentas paskelbė šį kraštą sava kolonija. Įsidėmėtina tai, kad visą devynioliktą šimtmetį (be abejo, panašiai buvo ir anksčiau), iki belgai perėmė valdyti Kongą, ten nuolat tęsėsi tarp įvairių tautelių aršūs karai, kurių metu, manoma, daug milijonų žmonių yra žuvę. Štai kodėl, kai visur pasaulyje žmonių skaičius didėja, Konge dėl tų karų gyventojai vis mažėjo. Ir net šiuo metu ten gyventojų yra mažiau negu buvo 19 šimtmečio gale.

Visi pripažįsta, kad Belgija, valdy-

dama Kongą, yra įdėjusi milžinišką kapitalą ir yra labai daug padariusi to krašto gyventojų gerovei pakelti. Ji yra padariusi daugiau negu kuris kitas kolonijas valdęs kraštas. Labai daug čia atlikta pradžios mokyklų steigimo srityje. Išskyrus tik Ghaną ir Rodeziją, nėra kito krašto Afrikoje, kaip Kongas, kur pagal 1960 m. žinias jau net 56% visų vaikų lankė mokyklas. Tiksliau kalbant, reikia pasakyti, kad praėjusiais metais 1.650.117 vaikų ten lankė pradžios mokyklas ir 22.870 jaunuolių — įvairias amatų ir ūkio mokyklas. Visi taip pat pripažįsta, kad Belgija yra ypač daug padariusi to krašto gyventojų sveikatingumui kelti.

Bet kai kuriose srityse Belgija darė ir labai didelių klaidų, galvodama, kad ji dar ilgai Kongą valdysianti ir turėsianti laiko jį pamažu ir sistemingai paruošti nepriklausomybei. Ji visai nemanė, kad tasai valdymo laikas gali nelaukta sutrumpėti. Belgija galvojo, kad vietinės tautelės dar ilgai nesubręš savarankiškam gyvenimui ir bus reikalingos kitų globos. To subrendimo ji ir neskubino. Štai dėl ko ji nekūrė aukštesniųjų ir aukštųjų mokyklų Konge ir joms neleido kurtis. Kai anglų ir prancūzų valdomų Afrikos plotų tūkstančiai studentų jau studijavo Vakarų universitetuose, tai Kongo jaunimui buvo draudžiama išvažiuoti studijoms į užsienius. Maža to, Belgijos valdžia kliudė belgams misijonieriams įkurti jau seniai jų planuojamą katalikų universitetą. Nenuostabu, kad dėl tokio klaidingo belgų valdžios nusistatymo ar net dėl piktos valios, kai Kongas iš tų pačių belgų gavo nepriklausomybę, visame krašte tebuvo 16 juodosios rasės šviesuolių, baigusią aukštąjį mokslą! Kongas pradėjo savo nepriklausomą gyvenimą be paruoštų tam tikslui vadų ir šviesuomenės.

Bet visa to dar negana. Liberaliniai socialistinė Belgijos vyriausybė dar netolimoje praeityje kliudė katalikų Bažnyčiai Konge ruošti vietinės kilmės kunigiją, neleisdama nei vietoje jiems steigti aukštesniųjų mokyklų, nei jų užsienin siųsti, kad pasiroštų kunigystei. Belgijos valdžia nusikalto kraštui, parodydama, kad ji bijo vietinės šviesuomenės atsiradimo, nors toji šviesuomenė būtų ir kunigija. Artimiausioje praeityje Konge tebuvo 389 vietinės kilmės kunigai, nors tūkstančiai jaunuolių norėjo tapti kunigais, bet negalėjo baigti teologinių studijų.

Belgijos kolonialinė valdžia, nekreipdama dėmesio į to didelio krašto skirtingumus, administracinėmis priemonėmis siekė ugdyti tariamą vieningumą. Nekartą valdžia kurstė priešingumus bei neapykantą tarp atskirų tautelių ir net siundė vienas prieš kitas, kad galėtų vienas suvaldyti kitų pagalba. Tokie metodai ir buvo paruošę kelią Lumumbai, kurs taip pat siekė krašto vieningumo ir centralizavimo brutaliomis jėgomis keliu. Čia reikia pasakyti, kad Lumumba, belgų paskirtas ministru pirmininku (nes veidmainigai rodėsi belgų draugu), tų pačių belgų antiklerikalų buvo kurstomas vykdyti priešbažnytinę politiką. Šito kurstymo jis noriai paklausė, būdamas slaptas komunistas. Neapykantą Bažnyčiai skleidė jo propagandos ministeris per Kongo sostinės Leopoldville radiją.

Lumumba pagal komunistų metodus brutalia jėga bandė "išlyginti" visus tautų ir giminių skirtingumus, išžudydamas Kasai provincijoje net du tūkstančius gyventojų vienu kartu. Tad nenuostabu, kad jis užsitraukė neapykantą ir žuvo nuo savo tautiečių rankų.

Liberaliniai socialistinė Belgijos vyriausybė žlugdė praeityje ir savo ir

Bažnyčios autoritetą, kai vykstančioms Belgijoje vidaus kovoms dėl valdžios ir katalikiškų mokyklų leido vystytis ir Kongo teritorijoje.

Tad galima, neprasilenkiant su tiesa, tvirtinti, kad Belgijos kolonialinė valdžia bent dalinai yra prisidėjusi prie tos suirutės, kurioje atsidadė Kongo valstybė, vos gavusi nepriklausomybę. Tą suirutę padidino komunistai, kurie tik sudrumstame vandenyje tegali ką nors sužvejoti. Tačiau teisybės vardan negalima nutylėti ir to pasauli stebinančio fakto, kad, įvairiems Kongo vadams pareiškus valią gauti nepriklausomybę, Belgijos valdžia iš karto tam pritarė, žadėdama kongiečiams padėti ir daryti visa, kad jie galėtų perimti valdžią (praėjusių metų birželio mėn. 30 d.). Su Belgijos valdžia buvo sutarta, kad belgai budės šalia naujų valdžios pareigūnų, juos informuos, mokys ir padės įsigyventi į naujas pareigas. Belgijos valdžia buvo parūpinusi iš Tarptautinio Banko ir iš savų finansinių šaltinių kelis milijardų frankų ilgalaikę paskolą paremti naujos valstybės statybai. Ir tik Lumumbos komunistinė pikta valia, laužydama visas iki šiol su belgais padarytas sutartis, belgus nuo savęs atstūmė ir buvo pradėjusi vairuoti kraštą į komunizmą, pastojusi kelią gerai belgų valiai.

Katalikų Bažnyčios nuopelnai ir rūpesčiai Konge

Jei šiandien Kongas bus iš suirutės ir gresiančio komunizmo pavojaus išgelbėtas, tai, anot vieno vakarų žurnalisto, didžiąją dalimi bus Katalikų Bažnyčios nuopelnas. Tikrai šiandien tame krašte Katalikų Bažnyčia yra pati didžiausia organizacija ir teigiama jėga. Kad šiandien Konge katalikai sudaro daugiau negu trečdalį visų gyventojų, pirmoje vietoje yra didelis belgų misi-

jonierių nuopelnas. Jeigu iš 14 milijonų šiandieninių Kongo gyventojų yra pusšesto milijono katalikų, tai negalėjo įvykti be didelių pastangų ir uolaus darbo. Tiesa, kai kuriose Kongo dalyse yra vos 10,8% katalikų, bet yra ir tokių dalių, kur jų skaičius siekia net 81% visų gyventojų.

Kongo katalikai priklauso 32 vyskupijoms ir septyniems kitiems bažnytinės administracijos vienetams. Praėjusių metų vidury Konge dirbo 3293 kunigai, iš kurių šiuo metu jau yra 586 vietinės kilmės. Didžiosiose seminarijose dabar ten yra apie 600 vietinių klierikų, o mažosiose seminarijose mokosi net 3760 kandidatų į kunigus. Be to, Konge darbuojasi 1500 vienuolių brolių ir 4400 seselių, kurių ir vienu ir kitų yra 27% vietinės kilmės. 25 tūkstančiai vietinių katechistų moko tikybos vaikus ir kitus besiruošiančius krikštui. Iš 26.500 ten esančių pradžios mokyklų, 15.000 yra įkurtų katalikų ir priklauso jų misijoms. Tai tikrai didingas katalikų pastangų ir darbo vaisius Konge!

Dar reikia pridėti, kad, nežiūrint Belgijos valdžios praeityje darytų klūčių, 1956 metais belgų katalikai yra įkūrę katalikų universitetą, pavadintą "Lovanium". Tasai universitetas, įkurtas belgų katalikų pastangomis ir lėšomis, yra šalia Leopoldville miesto. Jis skaitomas geriausiu universitetu Afrikoje, turįs šešis fakultetus ir jau išleidęs gyveniman eilę vietinių studijozų su daktaro laipsniais. Reikia dar pastebėti, kad jau 1932 m. katalikai yra įkūrę Konge technikos mokyklą, 1936 m. gydytojų pagelbininkų ir 1947 m. prekybos bei administracijos mokyklas.

Šių neramumų ir susidūrimų tarp komunistų ir nekomunistų laikotarpyje Bažnyčia yra nemaža nukentėjusi, ta-

čia nepalūžusi ir visur, kur tik galima, tęsia savo pasiuntinybę bei darbą. Buvo nemaža ir aukų, tūkstančiai katalikų pasauliečių buvo nužudyti, yra nužudytų ir kunigų. Dalis misijų pastatų buvo sugriauta ir sudeginta. Dalis seserų vienuolių turėjo išsikelti iš tokių vietų, kur siautė Lumumbos šalininkai. Tačiau katalikai nepasimetė. Praėjusių metų liepos 19 d. Leopoldville mieste gyvenęs vietinės kilmės vyskupas Malula savo laiške tikintiesiems išpėjo gyventojus dėl gresiančio komunizmo pavojaus. Savo laiške jis pasisakė keliais balsais, norėdamas ginti žmogaus teises tiesai ir laisvei, nes gerai organizuota propaganda į tas teises kėsiasi. Tarp kitko jis laiške rašė: "Mes nesame reikalingi nurodymų iš tokios valdžios, kuri nepripažįsta pagrindiniausių laisvių savai tautai, tų laisvių, kurias ką tik esame gavę". Šiuo laišku vyskupas aiškiai pasisakė prieš komunizmą ir jo nešamą žmogaus pavergimą.

1960 m. rugsėjo 1 d. susirinko, Leopoldville arkivyskupas vadovaujant, Kongo vyskupai. Jie nutarė vėl imtis visų katalikiškosios akcijos socialinių darbų. Tasai vyskupų susirinkimas įsteigė "Caritas Congo" labdaros organizaciją, tarptautinio "Caritas" padalinį. Kongo sostinėje buvo pastatyta dvidešimt septintoji parapijinė bažnyčia ir įkurta nauja parapija. Kongo katalikų garbei reikia iškelti dar ir tą faktą, kad pirmasis politinis vietinių gyventojų nepriklausomybės valios aktas buvo 1956 m. Kongo katalikų grupės paskelbtasis manifestas "Conscience Africaine" žurnale.

Katalikų Bažnyčia Konge turi daug sunkenybių ir rūpesčių. Kadangi Bažnyčia dėl kolonialinių sąlygų praeityje neišvengiamai buvo susirišusi su kolonialine baltųjų valdžia, todėl žmonių

V. Vizgirda Šv. Jurgis (vitražas)

sąmonėje (ypač komunistų propagandos dėka) religijos reikalai pradėta suplakti su baltųjų gyventojų reikalais. Tad pirmasis Bažnyčios rūpestis visoje Afrikoje yra "suafrikėti", vis labiau atsiriboti nuo baltųjų ir labiau pabrėžti tarptautinį Bažnyčios pobūdį. Jei to nebūtų daroma, tai antireliginė komunistų propaganda turėtų progos ir toliau vaizduoti Bažnyčią kaip nekenčiamo kolonializmo liekaną.

Bažnyčios rūpestis visuose misijų kraštuose yra vis labiau perduoti bažnytinio gyvenimo vadovavimą paruoštiems vietiniams dvasiškiams. Net ir išorinis Bažnyčios pasireiškimas, pvz. jos pastatų stilius ir bažnytinio gyvenimo formos vis labiau pritaikomi anų

kraštų papročiams. Taip pat rūpinamasi labiau pritaikyti vietinių žmonių galvosenai tikybos dėstymą ir Evangelijos skelbimą.

Prie Bažnyčios rūpesčių priklauso ir didžiųjų miestų augimas bei kaimų gyventojų veržimasis į juos gauti darbo, ypatingai veržimasis į tuos miestus, kur pastebimi nukrikščionėjimo pasireiškimai. Kongo didmiesčių parapijose vietinių katalikų tikybos praktikavimas yra kritęs iki 15-20%. Yra taip pat patalvių, kur fanatiško nacionalizmo paliestos katalikų bendruomenės, norėdamos atsiriboti nuo baltųjų europiečių kunigų, svajoja apie tautinės bažnyčios kūrimą. Toks linkimas ypač

pastebimas pietinėje Kasai provincijos dalyje.

Užbaigiant šį straipsnį, reikia pabrėžti, kad Afrikos tautos yra giliai religingos. Net socialistiškai galvoją kongiečiai, žmonių tvirtinimu, yra socialistai tik ekonominio gyvenimo, o ne pasaulėžiūros atžvilgiu. Tad nėra abejonės, kad statomosios jėgos Konge yra skaitlingesnės už griaunamąsias. Ir jeigu šios griaunamosios jėgos nebūtų atsiunčiamos iš kitur, tai Kongui lengvai pavyktų baigti suirutę ir susitvarkyti. Atrodo, kad bent šiuo metu tos statomosios jėgos, kurioms priklauso ir eilė vietinių katalikų vadų, eina prie padėties sutvarkymo.

VIENAŠALIŠKAS KRISTUS GODFREY DIEKMANN, O.S.B

Vertėjo pastaba. Šiandien Bažnyčioje bene gyviausias yra liturginis sąjūdis — pastangos padaryti mūsų pamaldas suprantamesnes, patrauklesnes, vaisingesnes. Sąjūdžio iniciatoriumi laikytinas Pijus X, neseniai paskelbtas šventuoju. "Liturginis pastatas", yra šio popiežiaus žodžiai, "turi būti apvalytas nuo jį baurinančio, laiko bėgyje susirinkusio laužo, kad vėl sušvistų nauju spindesiu ir kilnia darina". Skaitytojams čia pateikiama pasakaita, kurioje vienas žinomų amerikiečių benediktinų (benediktinai yra geriausi liturgijos žinovai) nušviečia, kodėl tikintieji, anksčiau dalyvavę Mišiose, dabar, Pijaus XI žodžiais, yra tapę "nebyliais klausytojais". Ji skaityta 1959 m. Notre Dame universitete įvykusioje Šiaurės Amerikos Liturginėje Sa-

vaitėje, kurios darbai yra išleisti Participation in the Mass vardo knygoje. Skyrelių antraštės yra pridėtos vertėjo.

A. Tamošaitis, S. J.

1. Drastiškas kontrastas ir jo priežastis

Ankstyvaisiais šimtmečiais tikintieji atsakydavo "Amen" po kunigo maldų, ypač po Mišių kanono, kuris buvo kalbamas garsiai ir žmonėms suprantama kalba. Ryšys tarp altoriaus ir susirinkusiųjų buvo intymus, nuolat palaikomas dialogu tarp jų ir kunigo. Ir šv. Komunija buvo normali, savaime suprantama eucharistinės Aukos užbaiga.

Apie 1110 m. regime drastišką kontrastą. Mišios yra tapusios veik išimti-

nai kunigo veiksmu. Kanone kunigas, it Mozė, vienas kopia į šventąjį kalną, o žmonės yra palikti jo papėdėje arba, geriausiu atveju, užsiėmę pamaldžiu Kristaus žemės gyvenimo įvykių mąstymu pagal dirbtinę, alegorinę kai kurių išorinių Mišių gestų interpretaciją. Vidinė Mišių centrinės dalies prasmė jiems uždara. Kanoną kunigas dabar kalba tyliai; Mišiose vartojama kalba, kurios žmonės nebesupranta; šv. Komunija tapusi retu įvykiu, rezervuotu keletui didžiųjų švenčių.

Iš kur šitas pakitimas? Yra pateikta įvairių aiškinimų; man atrodo, kad jie visi vienas kitą papildo. Sakyčiau, kad svarbiausios pakitimo priežasties turime ieškoti atsakyme į klausimą: "Ką jūs galvojate apie Kristų?" Šitas klausimas ir atsakymas į jį buvo ir pasiliks krikščioniškosios minties ir pamaldumo veidrodys.

Didžiausia visų senųjų erezijų buvo arianizmas, paneigęs, kad Kristus yra Dievas. Kaip reakcija prieš ją, buvo pabrėžiama, vienašališkai pabrėžiama, Kristaus dievybė. Tame — tai turi būti aišku — nebuvo nieko priešinga tikėjimui. Tačiau dėl to kai kurios tiesos pateko į mažiau ryškų matymo lauką, kaip pvz. nustačius foto aparato objektyvą į kuri nors vieną dalyką, kiti tampa dažnai labai neryškūs. Kokios šimtmečių bėgyje iš to subrendo pasekmės?

2. Pasekmės Mišiose

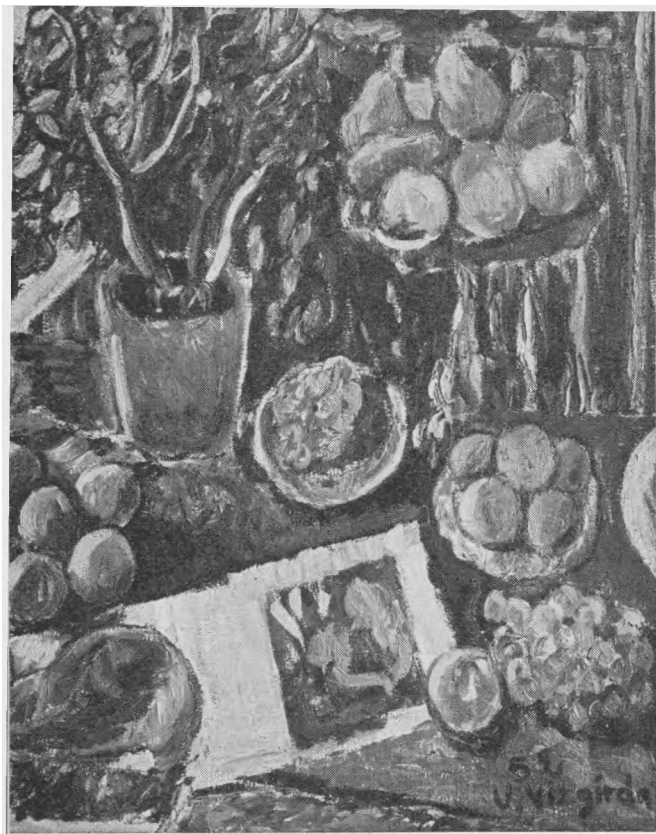
Jei Kristuje perdaug vienašališkai žiūrime į jo dievybę, mums lengva pamiršti, kad jis atėjo į žemę pirmoje eilėje ne tam, kad būtų garbinamas, bet kad, atsistojęs žmonių giminės pryšakyje, vestų juos atgal pas Tėvą, kaip jo išūnytus vaikus. Kad ir kiek pats Kristus yra vertas garbinimo (ir jis buvo garbinamas nuo pat ankstyviausių

Bažnyčios šimtmečių) kaip *Atpirkėjas* — ir tokiu yra Mišiose — jis stovi *žmonių* pusėje, kad jiems tarnautų, kaip pats Paskutinėje vakarienėje pasakė: "Aš esu jūsų tarpe kaip tas, kuris tarnauja".

Tačiau prieš arianizmą nukreiptos reakcijos klimato "Kristus nebestovi šalia žmogaus, kaip žmonijos atstovas ir advokatas, kaip žmogus, Kristus Jėzus, savo brolių pirmgimis, aukojas jos auką triasmenam Dievui. Dabar jis, taip sakant, yra perėjęs į Dievo pusę ir pats tapęs baisiu ir neprisiartintinu Dievu" (Karolis Adam, *Christ Our Brother*, 49 psl.). Dėkingą Atpirkėjo mums duotos aukos prisiminimą nustelbė į žmonių tarpą nužengiančios Dievybės mintis.

Iš šitokio teologinio požiūrio neišvengiamai kilo Mišių klerikalizacija, tai yra, galvojimas, kad vien kunigai, kaip Dievo agentai, vaidina aktyvią rolę išgąstingame Dievybės nužengime ant mūsų altorių. Rolių paskirstymo dėsnis (taip aiškiai iškeltas 1958 m. rugsėjo mėn. Apeigų Kongregacijos instrukcijoje) — kad kunigas atlieka savo, diakonas ir subdiakonas savo, o tikintieji savo aktyvią dalį — buvo suvis nebežinomas. Mišių kanonas, kuriame įvyksta Dievybės nužengimo stebuklas, virto Šventųjų Šventąja, į kurią vien pašvęstas kunigas tegali įeiti. Kanonas, kuriuo Bažnyčia aukoja Tėvui auką, tapo *periculosa actio* — pavojinga malda, kaip ji vadinama kai kuriuose keltų dokumentuose; apie jos kalbėjimą celebrantui yra duota eilė išpėjimų.

Iš to taip pat neišvengiamai kilo *tylus* kanono kalbėjimas, pirmąkart įvestas apie 800 m. Prancūzijoje. Tikintieji, buvo galvojama, neturi teisės sekėti kunigo į Šventųjų Šventąją! Jiems užimti Amalarijus ir gausūs jo sekėjai išgalvojo tas alegorines interpretacijas,

V. Vizgirda Vaisiai ir gėlės

kurios įvairiu mastu tebedominuoja tikinčiųjų meldimąsi Mišiose iki pat mūsų dienų. (*Vertėjo pastaba*. Alegorinio kunigo gestų aiškinimo, net iliustruoto paveikslais, pilna senose maldaknygėse: "Kada kunigas, atsisukęs į žmones, sako *Orate fratres*, mąstyk, jog Pilotas rodo Viešpatį Jėzų žmonėms... Kada kalba prefacija, mąstyk, jog Viešpats Kristus nuteisiamas mirti" ir pan. Taigi, ne graži, tiesioginė gestų prasmė — jog *Orate fratres* yra kunigo kvietimas drauge su juo melstis, jog prefacija yra padėkos himnas, — bet netiesioginė, perkelta, neturinti nieko bendra su tikrąja reikšme. Kitais žodžiais, kunigas daro viena, o žmonės mąsto kita).

Mišių "klerikalizacija" privedė ir prie privačių kunigo maldų jose įvedimo, netgi, kaip žinome, prie kanono teksto pakeitimo. Gyvųjų paminėjime

prieš pakylėjimą iš pradžių buvo šitie žodžiai: "Atsimink, Viešpatie, visus čia esančius, kurie tau aukoja šią padėkos auką — *gui tibi offerunt*". Kai tikintieji liovėsi buvę aktyvūs aukotojai, šitie žodžiai kunigams pasirodė per drąsūs. Dėl to vietoj žmonių įdėjo save: "Kurių vietoje mes tau aukojame, pro *quibus tibi offerimus*".

3. Pasekmės apeigų kalboje ir komunikacijoje

Tai, ir vien tai, mano nuomone, pilnai atsako į gimtosios kalbos nebevertinimo klausimą. III šimtmečio pradžioje buvo pereita iš graikų į lotynų kalbą. Tai įvyko be didelių diskusijų, kaip savaime suprantamas dalykas, nes graikų kalbos žmonės nebesuprato. Ir niekas neabejojo, kad jie turi teisę suprasti, nes Mišios yra veiksmas, atliekamas ne vien kunigų — *nos servi tui*, bet ir žmonių — *et plebs tua sancta*. Po penkerių šimtmečių lotynų kalbos niekas nebesuprato, išskyrus kunigus ir nedaugelį mokytų pasauliečių. Tačiau ji Vakarų liturgijoje pasiliko, nes nei aukštuosiuose, nei žemuosiuose sluoksniuose nebebuvo galvojama, kad tikintieji turi teisę Mišių maldas suprasti ir aktyviai jose dalyvauti. Tokiu būdu tarp altoriaus ir bažnyčios išaugo barjeras, kuris nebuvo efektingai pašalintas iki pat XX šimtmečio. Vėlesniosios gotikos bažnyčiose atsiradusi tvora, atidalijanti presbiteriją nuo likusios bažnyčios dalies, buvo vien to dvasinio barjero logiška išorinė išraiška. Dėl to ir niekam, išskyrus keletą prancūzų teologų, neatrodė keista, kai popiežius Aleksandras VII 1661 m. uždraudė versti Mišių maldas į gimtąją kalbą. Net Pijus IX atnaujino draudimą 1857 m. Tik 1897 m. Leonas XIII dekretą tylomis palaidojo.

Tėvas Jungmann savo knygoje *Missarum sollemnia* nurodo, jog anks-

tyvaisiais šimtmečiais Bažnyčioje buvo įvesta *disciplina arcani*, slaptos drausmės, paslėpti šventus dalykus nuo pagonių. Tačiau, autorius iškelia, jau daugiau kaip tūkstantis metų yra išsigalėjusi kita slaptos drausmės, kurios tikslas — paslėpti šventus dalykus nuo tikinčiųjų, nuo pačių šeimos narių. Kristaus kančios mąstymas (kuris buvo rekomenduojamas), kad ir kaip girtinas ir reikalingas, yra esmingai mažiau vertas už aktyvų ir suprastą aukos atnašavimą drauge su mūsų Vyriausiuoju Kunigu, Kristumi.

Dėl vienašališko Kristaus dievybės pabrėžimo tikintieji nebebuvo dalyviais aukos atnašavime. Ranka rankon su šituo faktu ėjo dalyvavimo mažėjimas jo Kūno ir Kraujo priėmimo — Komunijoje. Tai vyko tiek Rytuose, tiek Vakaruose. Mūsų Vyriausiąjį Kunigą, meilingai kviečiantį sėsti su juo už vieno stalo, pakeitė Dievas, teikiąsis pasirodyti nusidėjėlių tarpe, kad būtų jų garbinamas. Būdinga, kad kaip tik tame šimtmetyje, kuriame Eucharistijos adoravimas buvo žmonėse pasiekęs viršūnę, visuotinis Bažnyčios susirinkimas buvo priverstas įsakyti priimti Komuniją bent vieną kartą metuose.

4. Pasekmės Bažnyčios sąvokoje

Kristaus dievybės pabrėžimas nustumia į užnugarį jo žmogiškąją prigimtį, dėl kurios yra žmonių pirmgimis. mūsų Brolis ir naujos, atpirktos žmonijos Galva. Dėl to ir mažai besuprantama, kad *Bažnyčia yra mistinis Kristaus kūnas* — jo žmogiškumo pratęsimas laike. Mes gi žinome, kokią menką vietą ši tiesa užima krikščioniškoje sąmonėje, nors ji taip puikiai ir aiškiai išdėstyta šv. Tomo teologijoje.

Tą liūdną padėtį tipiškai pailustruoja įvykis Bazelio Bažnyčios susirinkime (1431-1439). Jame buvo pasmerkti.

kaip skandalingi, "įžeidžią pamaldžias ausis", keli dalykai Augustino Favorini knygoje *Apie Kristaus ir Bažnyčios vienybės paslaptį arba pilnutinį. Kristų*. Joje autorius stengėsi atgaivinti šv. Augustino mokslą apie mistinį Kristaus kūną. Vienas iš susirinkimo konsultorių. Jonas Torquemada, pasmerkimą pateisino šitais žodžiais: "Tiek krikščioniškosios doktrinos dėstytojai, tiek tikintieji nuo pat mažens yra išmoke, kad Kristaus vardu galima suprasti vien Atpirkėjo asmenį. Dėl to Bažnyčios negalima vadinti antruoju Kristumi". (*Vertėjo pastaba*. Bažnyčia kaip tik yra antrasis Kristus. Tai moko visi didieji teologai. Pijus XII *Mistinio kūno* enciklikoje rašo: "Bažnyčia tuo pačiu tampa antruoju Kristumi. Kaip tik tai tvirtina apaštalas Paulius savo laiške korintiečiams, vadindamas Bažnyčią tiesiog Kristumi").

Dar kitas dalykas. Dingus džiaugsmingai sąmonei, jog esama gyvo Kristaus kūno nariu, žmogus Kristuje mato savo nuodėmėmis įžeistą Dievą, užuot matęs jame savo vyresnįjį Brolį, nešusį jo nuodėmes ir padariusį jį Dievo šeimos nariu. Į save dėl to žiūri vien *kaip į nusidėjėlį*. Kaip tik iš to ankstyvaisiais viduramžiais į liturgiją tiek gausiai įsibrovė vadinamų "apologijų", nuodėmingumo prisipažinimų; jos yra palikusios pėdsakų Romos Bažnyčios apeigose iki pat mūsų dienų. Dievo šventoji tauta, Pauliaus laišku "šventieji" tapo vien *nobis quoque peccatoribus*. Savo dvasia mes dar tebegyvename Senajame Testamente: esame Dievo tarnai, užuot buvę jo vaikai.

Silpnėjant Kristaus atperkančiam žmogiškumui tikinčiųjų sąmonėje, augo šventųjų garbinimas. Pamišus Kristaus kunigystę bei patį Vyriausiąjį Kunigą atskyrus nuo žmonių ir nukėlus į neprieinamos dievybės plotmę, neiš-

V. Vizgirda Šv. Kazimieras (vitr.)

vengiamai atsivėrė praraja tarp jo ir žmogaus. Prireikė kuo nors tą prarają užpildyti, nutiesti tiltą tarp mūsų ir Kristaus. Tam buvo panaudoti šventieji (plg. Karolio Adam op. cit., 53 psl.).

Patikslinimui norėčiau pridėti, kad ne visą tą vystymąsi tiesiogiai ir betarpiškai iššaukė perdėtas Kristaus dievybės pabrėžimas. Tačiau jis sukūrė teologijos ir maldos gyvenimo klimata, kuriame minėti dalykai, logiškai vienas su kitu susiję, galėjo bręsti ir nešti vaisių.

5. Tragingi rezultatai

Mišios, nebesuprantamos ir be aktyvios tikinčiųjų dalies, tapo geru darbu, kuris atliekamas, paaukojant pinigų arba vien į jas ateinant. Vėlesniųjų scholastikų pabrėžimas, jog sakramentai *iš savęs (ex opere operatio)* teikia malonę, pasitarnavo kaip teologinis padrašinimas praktiškai pamiršti.

jog ir iš žmogaus pusės (*ex opere operands*) reikalingos pastangos šv. Mišių vaisingumui. Jos gąsdinančia apimtimi tapo automatišku įrankiu išgyti laikinoms arba dvasinėms malonėms.

Liuterio apeliavimas į tikėjimo reikalingumą bei asmeninį pasišventimą Kristui buvo taip pagrįstas (ir to meto aplinkybėse toks *naujas* dalykas), kad jo pamokslai rado nepaprastą atgarsį ir sužėdė dvasinio atsinaujinimo banga, pasiaukojimu Kristui. Ką jis šiuo atžvilgiu skelbė, iš tikrųjų buvo sveikas krikščioniškas dėsnis, tik tragiškai atskirtas nuo visumos. Ir jo žodis buvo juo sėkmingesnis, kad pataikė į jautriausią žmonių vietą — jų kišenę, pristatydamas Mišias, kaip "dvasinį prekiavimą, paremtą kunigų godumu".

Tokiu būdu vienos kartos bėgyje įvyko ištisa tragedija. *Vienos kartos bėgyje* didelė vokiečių tautos dalis buvo įtikinta, kad Mišios, kurios iki tol buvo laikomos brangiausiu krikščioniškojo tikėjimo turtu, yra nedora stabmeldystė, griaunanti tikrąjį pamaldumą. Jei Mišios būtų buvusios suprastos, jei tikintieji būtų buvę išmokyti, jei drauge su Kristumi aukoti ir tuo transformuoti savo kasdieninį gyvenimą. Protestantų Reformacija nebūtų įvykus, bent ne tokiu būdu ir ne tokia apimtimi. Žmonės atmetė, ko nesuprato.

Kokia visa to pamoka? "Ką jūs galvojate apie Kristų?" Sakyčiau, kad mes visi turime pagrindo kasdien atsiklaupę padėkoti Dievui, kad mums šiame šimtmetyje yra davęs tokius Kristaus vietininkus — tris Pijus ir dabartinį popiežių Joną. Jie mus pamokė tinkamai į tą klausimą atsakyti — ne vien teologams, bet ir visai šventajai liaudžiai suprantamu būdu — ir tuo pradėjo Bažnyčios gyvenime tai, ką Pijus XII pavadino "atgimimo pavasariu".

prie šeimos židinio

D. Petrutytė

FIZINIS AUGIMAS IR DVASINĖ PLĖTRA

Pagrindinis principas

Norint trumpai aptarti Montessori sistemą, nėra taip lengva, kaip dažnai kam atrodo. Sunkumas kyla iš to, kad beveik neįmanu yra išskirti, kuris jos sistemos principas yra svarbesnis. Jie visi yra nepaprastai tarpiai vienas su kitu susipynę ir, pradėjus juos nagrinėti, atrodo, lyg jie būtų vienas iš kito išaugę. Žymus anglų pedagogas E. M. Standing šitaip yra pasakęs: "Organizme visi organai yra svarbūs, nes kiekvienas atlieka būtiną darbą, tarnaudamas visumai. Lygiai taip pat yra su Montessori sistema, nes ji yra *gyva* sistema." Gyva ji yra dėl to, kad ji nėra sukurta, bet išaugusi iš paties žmogaus ir atitinkanti jo fizinius bei dvasinius reikalavimus.

Niekas šiandien negali užginčyti, kad Montessori įnašas į mokslo lobyną yra didelis ir nepamainomas. Ji yra vienintelė sujungusi savo asmenyje gydytojos, chirurgės, psichiatrės, psichologės ir pedagogės profesijas ir teoretiškai ir praktiškai. Jai nesvetimi filosofijos, gamtos ir matematikos mokslai. Todėl Montessori sistemoje ir jau-

čiamas daugybės principų vieningumas, kas yra būdinga kiekvienam organizmui, nežiūrint daugybės paskirų organų. Pvz. kokia nauda iš paruoštos aplinkos, jei joje nebus tinkamai pasiruošusio žmogaus, kuris sugebėtų tarpininkauti tarp vaiko ir aplinkos? Ką padės nesikišimas į vaiko gyvenimą, jei mes nesame išmokę atskirti tikrosios laisvės nuo palaidumo? Arba kaip galima kalbėti apie davimą vaikui laisvės, jei nėra paruoštos aplinkos ir net supratimo, kaip ją paruošti?

Bet vis dėlto vieną principą galima laikyti svarbesniu už kitus, nes iš tikrųjų į jį susieina visi kiti principai. Tai yra, *kad vaikas iš esmės skiriasi nuo suaugusiojo*. Visa šito principo svarba glūdi sugebėjime išvelgti šito skirtumo esmę. Kad vaikas skiriasi nuo suaugusio, tai visada buvo žinoma. Tų skirtumų buvo priskaičiuojama ištisos eibės. Pvz. vaikas — mažas, suaugęs — didelis; vaikas — silpnas, suaugęs — stiprus; vaikas — kvailiukas, nieko nežinantis ir nesugebantis, suaugęs — gudrus, protingas ir turtingas patyrimais; vaikas gyvena konkrečių daiktų pa-

saulyje, o suaugęs — idėjų pasaulyje; vaikas — judrus, veiklus "gyvasis sidabras", suaugęs — ramus, sėslus, ir t. t.

Nė vienas iš aukščiau paminėtų dalykų neišreiškia esminio skirtumo. Tačiau, juos paėmus kaip esminius, ir įvyko eibės nesusipratimų bei problemų. Dėl to pridygo, kaip grybų po lietaus, įvairių pedagogikų ir sistemų, kurios pasirodė esančios netinkamos. Montessori žiūri esminį skirtumą tarp vaiko ir suaugusiojo šiame reiškinyje: *vaikas yra nuolatinio augimo ir keitimosi būklėje, tuo tarpu kai suaugęs yra pasiekęs savo padermės normą.*

Metamorfozės — pasikeitimai

Visiems labai gerai yra žinoma, kiekie dideli pasikeitimai įvyksta varlės arba peteliškės vystymesi. Pvz. iš peteliškės kiaušinėlio išsiperi kirmėlaitė, kuri labai greit auga ir yra nepaprastai edri. Kol jinai auga, daugelis pažymių pasilieka tie patys, nepasikeitę: spalva, forma, judėjimo ir maitinimosi būdas. Tai nuolatinis, bet uniforminis augimas.

Po to, kai ateina nustatytas laikas, visai netikėtai ir be jokios išorinės priežasties prasideda didelis pasikeitimas. Kirmėlaitė nustoja maitintis ir pradeda daryti specialų kiautą. Jį padariusi, užmiega giliu miegu, kurio metu pereina visą eilę naujų pasikeitimų, nors išoriniai nieko nėra matyti. Augimas vyksta ir toliau, bet visai skirtingu būdu negu pirmoje stadijoje. Senieji organai pranyksta, o jų vietą užima naujieji. Pagaliau ateina paskutinis pereinamasis laikotarpis — trumpas, kritiškas, pavojingas — kai iš kiauto išskrenda graži peteliškė. Dabar jau ji yra pasiekusi savo padermės normą — suaugusio normą.

Montessori pataria tėvams ir auklė-

tojams gerai sau įsidėmėti tą faktą, jog vaikas taip pat pereina skirtingas augimo stadijas, daugiau ar mažiau uniformines, kurios eina pakaitomis su metamorfozių laikotarpiais. Šitie laikotarpiai tikra prasme yra "persikeitimai", nes iš tikrųjų po to žmogus nebėra tas pats nei išoriniai, nei vidiniai.

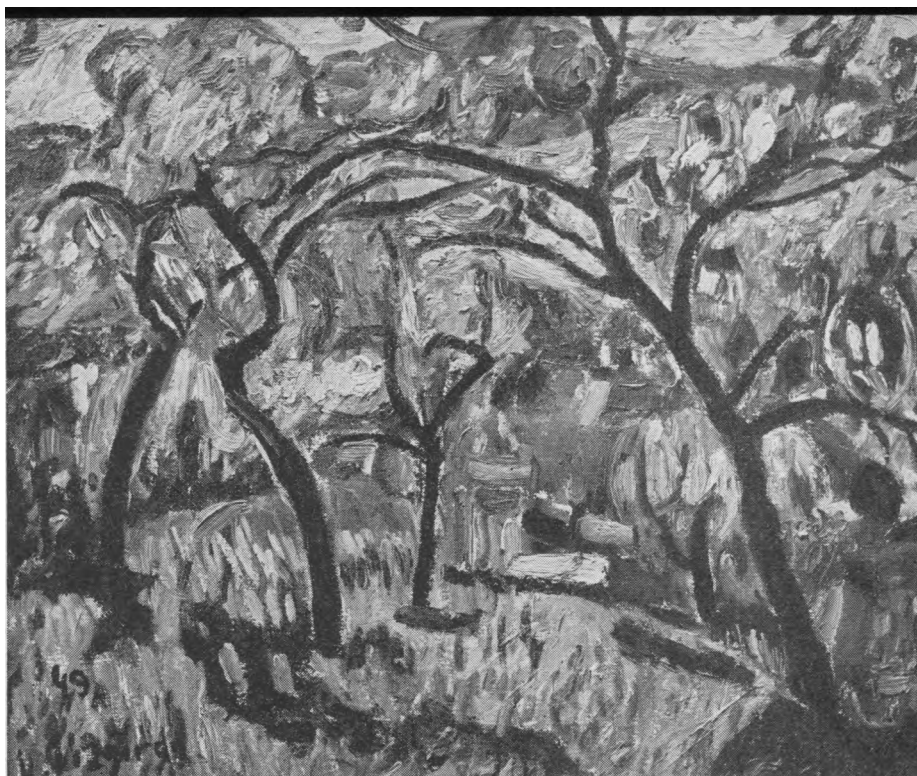
Kūno metamorfozės

Kad žmogus augdamas keičiasi, visi tai žino, bet niekas į tai nekreipia dėmesio arba žiūri į tai kaip į patį paprasčiausią reiškinį, ties kuriuo net neverta stabtelėti. Tačiau tai turi didelę reikšmę ne tik fiziniu požiūriu, bet ir dvasiniu. Naujagimis skiriasi nuo suaugusio ne tik savo dvasiniu gyvenimu, bet ir savo kūnelio proporcijomis.

Vienuose kursuose Barcelonoje Montessori turėjo pasigaminusi suaugusio žmogaus didumo naujagimio modelį. Pastačius jį greta suaugusiojo modelio, jis atrodė nepaprastai iškraipytų kūno proporcijų baidyklė. Jo galva didžiulė, kurios smakras siekė suaugusiojo krūtinę. Liemuo ilgas, o kojos trumpos, ir jų letenos mažytės, žodžiu, visos kūno dalys be jokių proporcijų.

Fiziški persikeitimai, kuriuos vaikas turi pereiti, kol pasiekia suaugusiojo proporcijas, nušviečia ir tam tikras vaikų ypatybes, kurių nesuprasdami mes dažnai vaiką terorizuojame. Pvz. vaikui labai trūksta pusiausvyros, nors jis jau seniai vaikščioja. Kodėl? Galva yra per didelė, o kojų letenos — per mažos. Visiems labai gerai yra žinomas nepagydomas vaikų noras eiti "nežmoniškai", t. y. pačiu šaligatvio krašteliu, kokiu nors ruožu, išilgai pasitaikiusiu rastu ar lentgaliu. Montessori buvo pirmoji, kuri šiuo reiškiniumi susidomėjo. Giliau patyrinėjusi, suprato, jog šis reiškinys psichologiškai yra labai svarbus — tai įgimtas polinkis, ku-

V. Vizgirda
Freiburgo apylinkėse

ris reiškiasi viso pasaulio vaikuose tuo pat būdu ir tuo pačiu laiku. *Tai natūralus siekimas pusiausvyros tobulumo, judesių susiklausymo.* Štai kodėl "vaikų namuose" buvo įvesti ritmo ir pusiausvyros pratimai. Kieme buvo padaryti specialūs laiptukai, tvorelės laipiojimui ir įvairaus aukštumo pakilimai vaikščiojimui.

Protinės metamorfozės ir plėtros pakopos

Dar svarbesnis dalykas tėvams ir mokytojams — tai pažinimas įvairių pakopų arba laikotarpių, kurie pastebimi vaiko protinės plėtros vyksme. Protinės plėtros pakopos yra labai glaudžiai susijusios su fiziškais pasikeitimais, kurie visuomet vyksta vienu ir tuo pačiu laiku. Štai kodėl svarbu, kad fizinė ir dvasinė higiena eitų kartu, viena kitą papildydamos, bet ne slopindamos.

Nuolat prisiminkime, kad vaiko augimas, nuo gimimo iki subrendimo, nieko neturi bendra su medžiu, kuris

auga, paprastai storėdamas ir aukštėdamas. Vaiko augimas greičiau yra panašus į varlės arba peteliškės augimą, nes *vaiko plėtroje mes susiduriame su skirtingais proto tipais įvairiais augimo laikotarpiais.*

Iš tikrųjų, šitie laikotarpiai, taip labai skiriasi vienas nuo kito, kad kai kurie psichologai, kartu ir Montessori, yra palyginę žmogaus plėtrą su naujais gimimais, kurie eina vienas paskui kitą, nes tam tikrais laikotarpiais "vienas individas psichiškai paliauja buvęs, o jo vietoj gimsta kitas".

Pirmoji pakopa: nuo gimimo iki 6 m. (0-6):

transformacijų laikotarpis, turįs dvi padalas:

- a) 0-3 metų: imlus protas (nesąmoningas);
- b) 3-6 metų: imlus protas (sąmoningas).

Antroji pakopa: 6-12 metų:

uniforminio augimo laikotarpis — antroji vaikystė.

Trečioji pakopa: 12-18 metų:
transformacijų laikotarpis, turįs irgi dvi padalas:

a) 12-15 metų: brendimo laikotarpis — pubertetas;

b) 15-18 metų: jaunystė.

Maždaug po 18 metų nebevyksta jokių transformacijų.

Pirmasis plėtros laikotarpis (nuo gimimo iki 6 m. amž.)

Šis laikotarpis pats savyje sudaro pilnutinį gyvenimą arba užbaigtą ciklą. Šis laikotarpis būdingas tuo, kad per visus 6-rius metus reiškiasi tos pačios rūšies protas. Tai yra tam tikra proto rūšis, kuri yra visiškai skirtinga nuo suaugusio. Šiai ypatingai proto rūšiai Montessori yra davusi vardą: **IM-LUS PROTAS** (Absorbent Mind). "Imlijo proto" prigimtis ir veikimas kol kas tebėra visiškai paslaptis.

Pirmojoje šito laikotarpio padalėje mes susiduriame su protu, kuris be paliovos traukia išpūdžius iš aplinkos, to nežinodamas ir nenorėdamas. "Kad ir keistai skamba", sako Montessori, "bet šiuo metu mes susiduriame su *nesąmoningu protu*". Modernių psichologų tyrinėjimai vis labiau įrodo, kad sąsąmonė išsivysto daug vėliau. Tai kaip tik patvirtina Montessori teigimą, lung'as šitaip kalba: "Patirtis mums rodo, kad pajautimas savojo "Aš — Ego" išauga iš nesąmoningo gyvenimo. Mažas vaikas turi dvasinį gyvenimą, neparodydamas jokios sąsąmonės. Dėl tos priežasties beveik nepasilieka jokių pėdsakų atmintyje iš pačių ankstyviausių metų" (The Modern Man in Search of Soul).

Pirmosios vaikystės metais (0-6), o jau ypatingai pirmaisiais trejais gyvenimo metais, susiformuoja svarbiausias žmogui instrumentas *inteligencija* ir kitos psichinės galios. Šį laikotarpį

Montessori yra šitaip apibūdinusi: "Tai yra tikros kūrybos laikotarpis, nes prieš tai niekas neegzistavo. Individualybės išeities taškas yra nulis. Šiuo metu mes susiduriame ne tik su kažkuo, kas vystosi, kas plėtojasi, bet su pačia kūryba, kuri, išskyrus potenciją, prasideda nuo nieko. Todėl naujagimis kūdikis, kad galėtų įvykdyti šią stebuklą, turi turėti visai skirtingą protą nuo mūsų, apdovanotą skirtingomis galiomis. Kūdikis, pirmaisiais savo gyvenimo mėnesiais, *kada jis dar negali judėti, suima į save visą savo aplinką, nesąmoningo proto padedamas, kurio galios yra nepaprasto imlumo*".

Atrodo, kad vaikas suima visus šituos daiktus "ne savo protu, bet pačiu savo gyvenimu".

Montessori yra palyginusi šią proto rūšį su foto aparatu, kuris per tą patį laiką ir su tokiu pat lengvumu nufotografuoja, kaip vieną žmogų, taip ir visą jų būrį ar net didžiulę masę. Jeigu tik objektyvas bus pakankamai didelis, jis nufotografuos, kad ir 1000 žmonių. "Visai panašiai yra su imliuoju protu. Jis veikia labai greitai, suimdamas viską į save be jokių pastangų ir be jokio noro". Aiškindama šią palyginimą, Montessori sako: "Nuotrauka yra nuimama tamsoje ir tamsoje yra ryškinama bei fiksuojama. Pagaliau, išnešus švieson, ji pasilieka tokia, kaip užfiksuota ir nesikeičianti. Lygiai taip pat atsitinka su imliuoju protu, jis prasideda giliai sąsąmonės tamsybėse, tenai jis yra ryškinamas ir fiksuojamas, pagaliau jis iškyla į sąsąmonės paviršių, kur jau ir pasilieka nuolatine nuosavybe.

Iš nesąmoningo gyvenimo į sąsąmoningą

Pirmaisiais savo gyvenimo metais vaikas įsisavina visą aplinką nesąmoningai. Tokiu būdu jis susirenka me-

džiaugos, iš kurios vėliau jis kuria sąmoningą gyvenimą. Šis begalinės svarbos dalykas iki šiol buvo beveik nežinomas. Nors ir šiandien daugumas žmonių vis dar žiūri į kūdikį kaip į "mažą gyvuliuką", kuriam svarbu tik valgymas, gėrimas, miegas, grynas oras ir kt.

Dabar kyla klausimas, kaip gi vaikas pereina iš nesąmoningo gyvenimo į sąmoningą? Tai įvyksta *judėjimo dėka*. Kai vaikas pradeda judėti, tai jo imlusis protas jau yra sukaupęs savin visą aplinkinį pasaulį nesąmoningai. Vaikas, pradėjęs judėti, pradeda ir sąmonėti. Stebėkite dvejų ar net vienerių metų vaiką ir jūs pamatysite, kad jis visą laiką ką nors veikia rankutėmis. Šitas veikimas ir yra ženklas, kad jis kelia į sąmonę tai, ką jo pasąmonė jau prieš tai buvo pasisavinusi. Šitokio darbo pagalba — nes iš tikrųjų tai yra daugiau darbas, negu žaidimas — vaikas darosi sąmoningas. "Vaikas vystosi savo rankų pagalba, vartodamas jas kaip žmogaus inteligencijos įrankius" (Montessori).

Mūsų pagalba turi būti netiesioginė

Jeigu gerai suprasime svarbą ir reikšmę tų galių, kurias turi nesąmoningasis protas ir kuris laipsniškai eina prie sąmoningumo per darbą ir patirtį su daiktais, esančiais aplinkoje, tai tuo pačiu turėsime pripažinti, kad mes *negalime mokyti vaiko tiesioginiai*. Ypač šiuo laikotarpiu mes neturime sukliudyti šio paslaptingo vyksmo, t. y. perėjimo iš nesąmoningo gyvenimo į sąmoningą, kada prasideda žmogiškųjų dvasinių galių kūrimas. Tatai turi vykti nepriklausomai nuo mūsų tiesioginio įsikišimo. Mes galime padėti, tiksliai sudarydami kuo geriausias ir palankiausias sąlygas.

Pirmąjį vaikystės laikotarpį (0-6) galima būtų apibūdinti šitaip: a) pirmieji 3 metai — tai kūrimas pačių dvasinių institucijų arba dėjimas joms pamatų; b) ateinantieji 3 metai — tai tolimesnis plėtojimas jau sukurtų institucijų. Šis laikotarpis irgi yra kūrybinis, bet jis skiriasi nuo pirmojo tuo, kad jis jau yra sąmoningas, nes vaikas, ką nors pasiimdamas iš aplinkos, pasiima tai *sąmoningai*.

Jis yra užmiršęs įvykius ir patirtis, išgytus prieš 3 metus, tačiau, pasinaudodamas tada sukurtomis institucijomis arba galiomis, dabar jis gali norėti, galvoti ir atsiminti. Todėl dabar, kai nesąmoningai išgytieji dalykai, rankų darbo padedami, iškyla į sąmonės paviršių, jie jau yra atsimenami, nes jau egzistuoja atmintis, kuri juos priima.

Tas pat yra su valia. Pirma, iki 3 metų, vaikas buvo daugiau "kontempliatyvus" aplinkos stebėtojas. Jis be jokių pastangų, tik stebėdamas, ėmė iš aplinkos tai, kas buvo reikalinga jo augimui. Po 3-jų metų jis taip pat tęsia savaiminį kūrybinį vyksmą. *Dabar*, tai darydamas, vaikas jau naudoja savo valią, nes ji jau egzistuoja. Pirmiau lyg išorinė jėga vaiką judino, dabar gi vaiko "aš" yra vadovas ir kelrodis.

Rankos — pagalbininkės

Pirmoji gyvenimo pakopa (0-6) būdinga yra ypatinga proto rūšimi, kurią Montessori pavadino imliuoju protu. Jis, visai nepailsdamas, viską čiulpia į save. Esminis skirtumas tarp pirmos ir antros šio laikotarpio fazės yra toks: pirmuoju atveju (0-3) vaikas suima aplinką į save nesąmoningos inteligencijos pagalba, tiksliai judėdamas šen ir ten, o jau antruoju atveju (0-3) jis irgi su dideliu lengvumu viską traukia į save, bet jau sąmoningai ir visą laiką vartodamas savo rankas. Dabar jos yra tik-

ros smegenų pagelbininkės. Jų padedamas vaikas turtina savo patyrimus, tokiu būdu tapdamas vis išmintingesnis.

Individualybės formavimasis

Į pirmąją plėtros pakopą (0-6) reikia žiūrėti kaip į žmogaus individualybės kūrimosi arba jos susidarymo vyksmą. Tuo metu vaikas dar nėra pilna žodžio prasme *socialinė* būtybė. Individo energija gana plačiu mastu vis dar tebėra naudojama naujų funkcijų apvaldymui ir tobulėjimui.

Savo apsiėjime su vaiku šitame laikotarpy mes susiduriame su labai paprastu, bet svarbiu dalyku — tai būtinas *reikalas pagalbos*. Vaikas yra reikalingas pagalbos, bet netiesioginės. Jeigu tą pagalbą bandome teikti tiesioginiai, tai mes sudarome didelę kliūtį jo normaliam plėtojimuisi. Šiuo metu daugiausia vaikui reikia galimybės

laisvai veikti ir savo paties iniciatyva be suaugusiojo įsikišimo. Norint gauti patenkinamus rezultatus, *būtina* sudaryti vaikui specialiai paruoštą aplinką, kurioje jis galėtų rasti reikalingas veiklos priemones. Būdamas laisvas, vaikas pats savo jėgomis išmoks daug dalykų ir išigys stiprius dorovinius bei socialinius polinkius, o kas svarbiausia, nebus sutrikintas jo emocinis gyvenimas. Imliojo proto pagalba vaikas išmoks skaityti, rašyti, skaičiuoti ir išigys elementarinių žinių iš kitų mokslo dalykų savaimingai ir be jokio nuovargio.

Sudarius tinkamas sąlygas, šitoje pirmoje gyvenimo pakopoje vaikas sukuria individualybę dėka savarankiško darbo. Ir taip mes pamatome prieš savo akis iškylantį aukštesnės rūšies normalumą, kurį patys stebėtojai yra pavadinę "naujojo vaiko apsiereiškimu".

TĖVE MŪSŲ

Danutė Mitkienė

O Tėve mūsų, kurs esi
Dangaus mėlynėje bekrastėj!
Žvaigždžių ir saulės spindesy
Tavęs negalime surasti.

Bet kur bebūtum Tu, vis vien
Tebūna šventas Tavo vardas!
Tegul jį garbina kasdien
Šventųjų giesmės, žmonių maldos.

Vieno, vienintelio viena
Teskamba Tavo karalystė.
Tavim tikėjimo diena
Tegul šioj žemėj baigia švisti.

Dažnai sunki žmogaus dalia,
Diena be saulės ir aptemus,
Bet teesie Tavo valia,
Ne tik danguje, bet ir žemėj.

Kasdienę duona valgom mes,
Bet mūsų siela kenčia alkį —
Pasotink jos galias gelmes
Ir širdis mūs aukštyn pakelki.

Daug pikto kylančio grubaus,
Bet mes atleidžiam priešui kaltę
Ir Tų teisingai mūs nebausk,
Padėk suklupus atsikelti.

Nevesk į klystkelius blogus
Ir nebandyk silpnų menkystos,
Kad iš Tavęs kilęs žmogus
Vėl į Tave, o Tėve, grįžtų.

rūpimieji klausimai

Pranys Alšėnas

KAS YRA KUNIGAS?

Kai neseniai gimęs pasaulio Išganytojas buvo nuneštas į bažnyčią, Jį paėmė į rankas senelis Simeonas ir tarė Marijai: "Štai, šitas pastatytas nupuolimui ir prisikėlimui daugelio Izraelyje ir kaip ženklas, kuriam bus prieštaraujama" (Luko 2, 34). Šie apie Kristų pasakyti pranašiški žodžiai tinka kiekvienam Jo pradėto darbo tęsėjui — kunigui. Kunigo veikla, asmenybė ir pavyzdys daugeliui yra dvasinio prisikėlimo priežastis, bet, deja, kai kam — ir dvasinio nupuolimo. Kunigas yra prieštaravimo ženklas: vieni jį gerbia, kiti niekina; vieni, jį stebėdami, tikėjimą atranda, o kiti praranda. Kunigas yra problematiška ir mįslinga asmenybė, daugeliui sunkiai suprantama. Tai yra dėl to, kad jame slypi lyg dvi asmenybės: paprasto žmogaus ir Dievo atstovo. Ne vienam kunigas tampa mįslė arba net pasipiktinimo ženklas, kai tos dvi asmenybės sumaišomos ir kai neįstengiama atskirti kunigo prigimties žmogiškumo nuo jam suteiktos galios dieviškumo.

Tad ir dedame šį straipsniuką, nors labai nepilną ir neišsamų, manydami, kad viena kita jo mintis padės skaitytojams pagalvoti ir surasti aiškesnį atsakymą į tą sunkų klausimą, kas yra kunigas, ir padės išspręsti daugeliui nesuprantamą mįslę.

Redakcija

Kunigas yra žmogus, pasirinkęs tiesioginį Dievo tarnybos darbą. Taip, jis yra žmogus su visais žmogiškais privalumais: gerais ir blogais. Jis nėra apsaugotas nuo žmogiškų silpnybių, kaip ir kiekvienos kitos profesijos asmuo. Tačiau kunigo asmenyje tartum slypi kažkokia mistinė jėga, kažkoks tik vienam kunigui būdingas privalumas.

Kartais tenka nugirsti kai kurių, nuo Dievo ir nuo tikėjimo nutolusių, sofistinius išvedžiojimus: esą, jie nustoję tikėti ir lankyti bažnyčią dėl to, kad kunigai negerai... Aišku, toks teigimas galvojančio žmogaus neįtikina. Tai tik strauso galvos kišimas į smėlį, tikintis tokiu būdu išvengti gresiančio pa-

vojaus. Protingas žmogus supranta, kad kunigas, kaip jau minėta, yra toks pat žmogus, kaip ir visi. Jam atleistina, jeigu pasiduoda kokiai nors žmogiškai silpnybei, lygiai kaip ir kiekvienam mirtingajam. Tikėti Dievo ir Bažnyčios įsakymus yra visai kas kita. Tai nieko bendra neturi su kunigo asmenišku tobulumu ar netobulumu. Tų dviejų sąvokų jokių būdu negalima suplakti. Jeigu žmogus dėl kurių nors priežasčių nenori gerbti, mylėti ir klausyti kurio nors kunigo, tai dar nereiškia, kad jis gali atsisakyti Dievo ir Bažnyčios.

Čia norėčiau paduoti šiuo klausimu keletą minčių, išreikštų kun. T. E. Langer. Jis sako, kad kunigai yra kažkokie paslaptingi žmonės, jau iš anksto suskirstyti į tam tikras rūšis. Kunigų yra visur mūsų žemės rutulyje. Jų gali rasti įvairiausiuose užsiėmimuose: keliaujančius, skubančius, klūpančius, besimeldžiančius, besijuokiančius, pamokslaujančius, mokančius, kitiems atleidžiančius ir net futbolą spardančius.

Maži vaikai bėga prie jų, sveikinasi, palenkdami galvutes arba pabučiuodami ranką. Paaugliai stebisi jų universalumu. Dažnai į juos kreipiasi ir suaugusieji įvairiaisiais klausimais. Netikintieji ir nekatalikai dažnai žiūri į juos su tam tikra ironija.

Kunigo asmenyje nuolat švyti protingumas net ir tada, kai jis dėvi tik sportinius marškinius. Jo akyse gali pajusti Kristaus kario narsumą, kai jis rankose laiko brevijorių. Jame matomas teisingumas, kai jis žaidime spardo sviedinį, ir orumas, kai jis dalyvauja kokiame nors parengime ar priėmime. Kunigas — tai akivaizdus tikėjimas ir viltis amžinybės laime su šypsniu lūpose. Jame galima pastebėti dosnumą ir širdies parodymą vargstančiam net tada, kai jis rankoje laiko sviedinį žaidimo aikštėje.

Kunigas gali būti viskuo — pradedant kontempliatyviu vienuoliu ir baigiant žurnalo redaktorium. Jis gali būti tarpininku tarp darbininko ir darbdavio, gali būti net televizijos programų dalyvis, studentas, daktaras, profesorius ir t. t. Kunigai atsiranda iš tų pačių žmonių, iš tų pačių šeimų, kaip ir kitų profesijų asmenys. Žiūrėk, prieš kurį laiką jis buvo berniūktis, lakstąs gatvėmis, klykaująs, pardavinėdamas ar išnešiodamas laikraščius, o šiandien — jis jau kunigas. Kunigas, galima sakyti, nepriklauso jokiai specialiai šeimai ar specialiam luomui — jis priklauso visiems.

Kunigas sužino ir savo širdyje iki mirties išlaiko didžiausias paslaptis, patikėtas tik jam ir Dievui. Jis dalinasi džiaugsmiais ir skausmais su visais. Jis gydo kančių padarytas žaizdas savo parapijiečiams ir bet kuriam žmogui. Juo pasitiki visi, ir vaikai ir jaunuoliai, laikydami jį artimiausiu draugu, patarėju ir užtarėju. Taip pat žino, kad nebus apvilti ir visokiausių kitų profesijų žmonės, jeigu kreipsis patarimo į kunigą. Todėl į jį ir kreipiasi visi: tiek seržantas kariuomenėje, tiek šepečių pardavėjas gatvėje.

Kunigas yra labiausiai nusižeminęs sutvėrimas ir mistinis darbininkas tarp visų kitų profesijų. Jo darbo valandos ilgiausios, o alga mažiausia, bet jo viršininkas pats geriausias, nes tai yra pats Dievas. Jis myli visus žmones. Jis džiaugiasi kitais gerais ir rūpestingais kunigais, jis džiaugiasi mažais vaikais, o taip pat ir gerai pagamintu maistu (deja, ne visuomet taip būna). Pagaliau jis turi džiaugtis ir didžiutis, kai kiti jį vadina tėvu.

Kunigas yra viskas žmonėms Dievo akivaizdoje. Per jį į žmogų kalba pats Dievas. Jis gali būti nesuprastas arba klaidingai suprastas, tačiau jis visuo-

iš filmų pasaulin

Dalė Koklytė

BALLAD OF A SOLDIER

Tai yra rusų filmas, atsiųstas į Jungtines Valstybes pagal Sovietų - Amerikos kultūrinių pasikeitimų programą. Filmą nepaprastai gerai paruoštas gabaus direktoriaus Grigori Chukhrai. Veikalo paprastumas ir filmo meniškumas stebėtinai neprisileidžia jokios sovietinės propagandos. Tačiau reikia pripažinti, kad jame taip aukštai iškelta jauno rusų kareivio asmenybė ir humaniškumas, o taip pat ir visas betrykštą pasigrožėjimo vertas romantiškumas tikrai nesiderina su šalta komunis-

met atleis. Jis yra tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, jis yra taikos nešėjas žmogui. Jo žingsniai visuomet yra tarp žemės ir dangaus. Tad nenuostabu, kad jį turi mylėti Dievas. Jis yra prie altoriaus stovįs šventais drabužiais apsirengęs žmogus, kelias Dievop Ostiją. Jis kalba į Dievą mūsų vardu, o Dievo žodžius perduoda mums. Didžiausią pagūdą žmogui teikia kunigo veiksmas šioje žemėje yra tas, kai jis žmogui pasako: "Keliauk ramybėje — tavo nuodėmės tau atleistos".

Tai toks yra kunigas. Bent tokį mes turėtume jį matyti ir taip jį suprasti.

tine sistema, kurioje valstybė ir jos technikos pažanga vyrauja virš visko. Bet, pamiršus šiuos faktus, į filmą galima žiūrėti kaip į aukšto masto kūrinį.

Pasirinkta tema labai paprasta ir natūrali. Jaunas kareivis, fronto linijoje tankų apsuptas, iš baimės pradeda šaudyti ir kelis tankus nušarvuoja. Generolas jį paskelbia herojum ir nori apdovanoti garbės ženkle, tačiau kareivis paprašo, kad jį verčiau leistų kelioms dienoms atostogų, nes jis noris pamatyti savo motiną, našlę, ir užtaisyti prakiurusį namų stogą. Generolas sutinka. Kareivis išvyksta kelių dienų atostogoms, lydimas į frontą traukiančių savo draugų žvilgsnių. Ši jo kelionė nėra sukomplikuota jokiais žiūrovą patraukiančiais veiksmiais, tik lyg netyčia yra pavairinta keliais epizodais, išlaikant filmo tematikos paprastumą. Jis, bekeitinėdamas traukinius, suranda laiko tai vienam, tai kitam bendrakeleiviui kuo nors padėti, visai nežiūrėdamas, kad jam skirtos atostogų dienos pamažu nyksta.

Įdomiausias jo kelionės įvykis yra atsitiktinis susitikimas su paprasta, kuklia mergaite, kuri, kaip ir jis, mėgina visokiais būdais keliauti karo suvaržytoje Rusijoje. Ypač gražiai ir idiliškai yra atvaizduotas jūdvių susitikimas, trumpa draugystė ir neišvengiamas atsiskyrimas. Nekalta vienas kito meilė teatsispindi tik jų

akyse, tačiau jaučiama, kad ji gili ir nepamirštama. Kai po atsiskyrimo traukinys kareivi neša per liekną beržyną, jis pamato ją lyg gyvą. Tik dabar jis supranta, kiek gražių atsiminimų jam paliko toji neišreikšta ir neišvengiamai prarasta meilė.

Jis pasiekia namus, teturėdamas tik kelias minutes laiko apglėbti savo išsiilgusią ir verkiančią motiną. Tuoj turi vėl atsisveikinti ir dingti dulkėtame vieškelyje, skubant į frontą.

Tai yra rusų kareivio — herojaus baladė. Sunku būtų atsakyti, ar dėl to jis herojus, kad, iš desperacijos pačiupęs kulkosvaidį, nušovė tanką, ar dėl to, kad buvo kilnus, geros širdies jaunuolis. Tačiau filmas yra gražus ir vertas pamatyti pačė jaunimui.

THE GREAT IMPOSTOR

Filme atvaizduoti keli epizodai iš Amerikoje pagarsėjusio apsimetėlio („imersonatoriaus“) Fred Demara gyvenimo. Jis jau nuo pat savo vaikystės pasireiškė neorealumu ir vis laikėsi nuomonės, kad, jei žmogus nori kuo nors būti ir tam tikslui deda užtenkamai pastangų, jis gali tai pasiekti. Jis nebaigė gimnazijos, nes galvojo, kad, pats vienas besimokydamas, padarys greitesnę pažangą. Bet vėliau, įstojus į kariuomenę, neturėjimas gimnazijos atestato jam sukliudė patekti į karo mokyklą. Jam buvo sunku suprasti, dėl ko jo nepriėmė į karo mokyklą, nes reikiamus egzaminus jis išlaikė pirmuoju. Čia jis ir pradeda savo karjerą, apsimesdamas įvairiais asmenimis. Filme jis parodomas trapistų vienuoliu, kalėjimo prižiūrėtojo asistentu, Kanados laivyno daktaru ir mokyklos mokytoju.

Nors filmas nespalvotas, bet tikrai įdomus, nes Demara (Tony Curtis) tikrai gyvena, tik nuolat vis dingsta ir nežinia koku asmeniu vėl pasirodys. Parodoma šios problemos ironija, nes Demara ne tik

pagal savo įsitikinimus gyvena, bet juos ir įrodo, nes viską, ką tik jis apsiėmė, su dideliu pasisekimu atliko, nors ir neturėdamas diplomų.

CIMARRON

Čia ya parodytas tų dienų Amerikos vaizdas, kai valdžia duodavo didžiulius žemės plotus apsigyventi pionieriams. Filmas yra įdomus ypač dėl to, kad jame stengiasi pagauti pionierių dvasia. Dėmesys yra nukreipiamas į žmones, kurie, nebodami pionieriško gyvenimo sunkumų, keliaudavo į neapgyventas vietas, plėsdami civilizaciją ir kultūrą.

Filme yra atvaizduota vieno pionieriaus, laikraščio leidėjo (Glenn Ford) ir jo žmonos (Maria Schell) pergyvenimai toje aplinkoje. Glenn Ford vaidina žmogų, kurs savo leidžiamu laikraščiu veda kovą už tiesą ir žmonių įsitikinimus. Jis simboliškai atvaizduoja žmogų, turintį užtenkamai stiprybės perduoti savo dvasios turtus kitiems. Čia ir yra toji pionierių dvasia, nešanti civilizaciją iš vietos į vietą, iš amžiaus į amžių. Norintiems geriau pažinti pirmųjų Amerikos ateivių gyvenimą filmas yra labai naudingas pamatyti.

THE MILLIONAIRESS

Šis filmas yra paruoštas pagal G. B. Shaw satyrą apie milijonierių „dinastiją“ ir jų nelaimes. Viena didžiausių jų nelaimių yra ta, kad už pinigą ne visada galima viską nupirkti. Jauna milijonierė (Sophia Loren) nepatenkinta savo pinigų pirkimo galia. Ji stengiasi pavilioti neturtinę indą, daktarą, kuris ją intriguoja, nes jo nevilioja jos turtai. Čia susitinka materializmas su idealizmu ir pagaliau laimi jauna milijonierė. Filmas vietomis juokingas, vietomis sarkastiškas, tačiau taip sumaišytas, kad sunku suprasti, kas čia norima pasakyti. Jis nėra vertas gaisinti laiko.

SKAITYKITE IR PLATINKITE "DRAUGĄ"

"Draugas" yra išaugęs i didžiausią laisvų lietuvių dienraštį pasaulyje. Jis turi sutraukęs arti tūkstančio bendradarbių, korespondentų, informatorių iš visų lietuvių kolonijų, esančių pasaulyje.

Jaunimui yra specialūs sporto, skautų, ateitininkų, studentų ir vyčių skyriai. Kas šeštadienis duodamas aštuonių puslapių kultūros priedas. Nors "Draugas" yra didžiausias lietuvių dienraštis, bet ir pigiausias. Jo kaina metams Čikagoje, Cicero ir užsienyje — \$13.00, o kitur JAV ir Kanadoje — \$11.00.

"Draugas" susipažinimui siuntinėjamas dvi savaites nemokamai. Jaunavedžiams taikomos ypatingos privilegijos.

"Draugo" adresas: 4545 W. 63rd St., Chicago 29, Ill.

PRANEŠIMAS ROMOS LANKYTOJAMS

Lietuvių Šv. Kazimiero Kolegija Romoje, vykdydama a. a. prel. Antano Briškos valią, įrengė Romoje netoli Kolegijos maldininkams ir turistams svečių namus. Patogūs kambariai su voniomis. Svečių kambarius ir virtuvę aptarnauja Seserys Korynietės. Visiems lietuviams, atvykusiems į Romą, labai patogi galimybė apsistoti pas savuosius. Kainos labai prieinamos. Iš anksto galima kreiptis šiuo adresu:

Via Casalmonferrato 20, Roma, Italy.

ATSIUSTA PAMINĖTI

KATALIKŲ KATEKIZMAS, kun. dr. P. Manelio verstas iš vokiečių kalbos. Savo puikiu dėstymu jis yra labai tinkamas jaunimui, suaugusiems, šeimoms ir mokytojams. Šiame katekizme, iliustruotame atitinkamais piešiniais, yra rašoma apie svarbiausias tikėjimo tiesas:

- I dalyje — apie Dievą ir žmonių atpirkimą;
 - II — apie Bažnyčią ir sakramentus;
 - III — apie gyvenimą pagal Dievo įsakymus;
 - IV — apie paskutiniuosius dalykus;
- priede — krikščioniškoji dienos ir gyvenimo tvarka, maldos, krikščioniškasis gyvenimas.

Ši katekizmą galima vadinti katalikų gyvenimo vadovu, kur yra labai vykusiai sutrauktas visas katalikiškasis mokslas ir gyvenimas. Spausdintas Romoje, 266 psl., kaina 3 dol. Galima gauti: Lietuvių Katalikų Religinė Šalpa, Inc., 225 S. 4th St., Brooklyn 11, N. Y.

Bernardas Brazdžionis. VIDUDIENIO SODAI. Poezijos rinkinys. Viršelį piešė T. Valius. Išleido "Lietuvių Dienos", 4364 Sunset Blvd., Los Angeles 29, Calif. 126 psl., kaina 4 dol.

Už šią knygą autoriui yra paskirta "Aidų" žurnalo kas dveji metai teikiama 1958-1959 m. literatūros premija. Įprastu brazdžionišku gyvumu ir stipriais poezijos vaizdais čia aprašomi žmogaus santykiai su Dievu ir pasauliu, lietuvių tautos siela ir likiminis kelias. Tikime, kad kiekvienam lietuviui šie eilėraščiai patiks.

Jonas Vadis. OKULTINIAI PATYRIMAI. Autoriaus leidinys. Spaudė "Naujienu" spaustuvė. 144 psl., kieti viršeliai, kaina 2 dol.

"LAIŠKAI LIETUVIAMS" • 2345 WEST 56TH STREET • CHICAGO 36, ILLINOIS

